

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Οι αναπαραστάσεις της διατροφής στην Παιδική Λογοτεχνία
(2010-2020)»**

**«The Representations of Nutrition in Children's Literature
(2010-2020)»**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΧΑΝΟΥΜΙΔΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΑΕΜ:03412

Επιβλέπων καθηγητής	ΚΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ- ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Β' Βαθμολογητής	ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ ΕΥΔΟΞΙΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	1
Abstract.....	2
Εισαγωγή	3
A. Κεφάλαιο.....	4
1. Παιδική λογοτεχνία.....	4
1.1. Ο ορισμός και τα χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας.....	4
1.2. Χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας.....	5
1.3. Κριτήρια του λογοτεχνικού βιβλίου για παιδιά.....	6
1.4. Η αξία, προσφορά και ο αισθητικός-παιδαγωγικός ρόλος της παιδικής λογοτεχνίας.....	7
1.5. Σχέση παιδικής λογοτεχνίας και Νηπιαγωγείου.....	8
1.6. Η πορεία της παιδικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα.....	9
B. Κεφάλαιο.....	11
2. Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο στην Ελλάδα.....	11
2.1. Ορισμός και κατηγορίες εικονογραφημένου βιβλίου.....	11
2.2. Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο.....	12
2.3. Βασικά χαρακτηριστικά της εικονογράφησης.....	13
2.4. Προβλήματα στην εικονογράφηση.....	14
2.5. Σχέση κειμένου-Εικονογράφησης.....	15
2.6. Παιδί και εικόνα.....	16
2.7. Η σημασία της εικόνας για το παιδί και η συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους.....	17
Γ. Κεφάλαιο.....	19
3. Η διατροφή στην προσχολική ηλικία.....	19
3.1. Ο ρόλος και η σημασία της διατροφής στην προσχολική ηλικία.....	19
3.2. Υγιεινή διατροφή και Νηπιαγωγείο.....	20

Δ. Κεφάλαιο.....	21
4. Ανάλυση και παρουσίαση των επιλεγμένων εικονογραφημένων βιβλίων για την διατροφή.....	21
Συμπεράσματα.....	43
Αντί επιλόγου	45
Βιβλιογραφία	46

Περίληψη

Στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας επέλεξα μέσα από 10 εικονογραφημένα παιδικά λογοτεχνικά βιβλία με θεματολογία τις αναπαραστάσεις της διατροφής και μέσα από την συμβολή των εικόνων, να μελετήσω ένα από τα σημαντικά θέματα που συνδέονται με τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και απασχολούν γονείς και παιδαγωγούς, την διατροφή και ειδικότερα την υγιεινή διατροφή. Η διατροφική φροντίδα των παιδιών στην προσχολική ηλικία στοχεύει στην εξάλειψη των ακατάλληλων διατροφικών συνηθειών που επηρεάζουν την υγεία του ατόμου ως παιδί, αλλά και αργότερα, ως ενήλικα. Μέσα λοιπόν από τις αναπαραστάσεις της διατροφής σε αυτά τα βιβλία θα τονιστεί η συνεισφορά τους και ανάδειξή τους σε οδηγό σωστής διατροφής.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην παιδική λογοτεχνία, στον ορισμό - χαρακτηριστικά της, στην αξία, προσφορά και σχέση της παιδικής λογοτεχνίας με τα παιδιά, στη σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της μέχρι σήμερα και τέλος στην σχέση παιδικής λογοτεχνίας και νηπιαγωγείου.

Το δεύτερο κεφάλαιο εξετάζει, την εικονογράφηση στην παιδική λογοτεχνία- παιδικό βιβλίο και την σημασία του, τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμόρφωσης ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου και τέλος την σημασία και συμβολή των εικόνων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, τονίζοντας την σημασία ύπαρξης των εικόνων σε αυτήν την ηλικία..

Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στην διατροφή στην προσχολική ηλικία, στη σημασία της, στους παράγοντες που την επηρεάζουν καθώς και στις συστάσεις για τη διατροφή των παιδιών στην προσχολική ηλικία.

Στο τέταρτο βιβλίο γίνεται η παρουσίαση και ο σχολιασμός των βιβλίων που επιλέχθηκαν για την χρονική περίοδο 2010-2020. Ξεκινώντας από τα περιεκτικώς στοιχεία των βιβλίων, ακολουθεί μια σύντομη περίληψη κάθε βιβλίου καθώς και η αισθητική περιγραφή των εικόνων και οι σχέσεις κειμένου και εικόνας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, αναφέρονται τα συμπεράσματα.

Λέξεις κλειδιά : προσχολική ηλικία, νηπιαγωγείο, παιδική λογοτεχνία, παιδικό βιβλίο, αναπαραστάσεις, εικονογράφηση, υγιεινή διατροφή

Abstract

As part of my bachelor thesis I chose through 10 illustrated literature books for children one of the important topics related to preschool children and concerns parents and educators, nutrition and in particular healthy eating. Nutritional care of children in preschool education aims to eliminate inappropriate eating habits that affect the health of the individual as a child, but also later, as an adult. So through the representations of nutrition in these books, their contribution and their emergence as a guide to proper nutrition will be emphasized.

The first chapter refers to children's literature, its definition- characteristics, the value and offer and relationship of children's literature to children, an overview of its history to date and finally the relationship between children's literature and kindergarten.

The second chapter examines the illustrated children's book, the illustration in children's literature, the importance of the illustrated book and the picture book. Finally reference is made to the basic characteristics of the configuration of an illustrated children's book.

The third chapter focuses on preschool nutrition, its importance, and the factors that affect it as well as recommendations for the nutrition of preschool children.

The fourth chapter presents and comments on the books selected for the period 2010-2020. Starting from the contextual elements of the books, a brief summary of the contents of each book is given, followed by the aesthetic description of the images and the text-image relations.

In the last chapter, the conclusions are quoted.

Keywords: preschool, kindergarten, children's literature, children's book, representations, illustration, healthy eating

Εισαγωγή

Η παιδική ηλικία θεωρείται η πιο σημαντική περίοδος στη ζωή του ανθρώπου για την ολόπλευρη ανάπτυξή του. Η Παιδική Λογοτεχνία αποτελείται από σκηνές της καθημερινότητας, ατομικά και κοινωνικά στοιχεία ρεαλισμού, όπου μέσα από την ανταπόκριση των αναγνωστών και της αισθητικής απόλαυσης συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του παιδιού (Παπαδάτος, 2014α).

Στη λογοτεχνία για παιδιά, οι συγγραφείς παιδικών βιβλίων στοχεύουν να δώσουν στα παιδιά ιδεολογικές κατευθύνσεις, ώστε να τους μεταδώσουν αξίες, να βοηθήσουν στην προσωπική τους ανάπτυξη και με ωριμότητα να αποκτήσουν κοινωνική ευαισθησία και να κοινωνικοποιηθούν (Κανατσούλη, 2000).

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο ανήκει στον ευρύτερο χώρο του παιδικού βιβλίου και αποτελεί μια κατηγορία, η οποία διαθέτει τη δική της δυναμική και τη δική της αυτοτέλεια, ως αποτέλεσμα ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που το διέπουν. Διερευνώντας την εξέλιξή του, ιδιαίτερα όπως αυτό διαμορφώθηκε την τελευταία εικοσαετία, διαπιστώνουμε τη σημαντική θέση που κατέχει ανάμεσα στα άλλα είδη παιδικού βιβλίου (Τσιλιμένη, *χ.χ.*)

Όταν μιλάμε για εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο συνήθως εννοούμε δυο διαφορετικές κατηγορίες, τα εικονοβιβλία (picture books) και τα βιβλία με εικόνες (illustrated books). Το κύριο χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τις δυο αυτές κατηγορίες είναι ότι στην εικονική αφήγηση το εικονοβιβλίο δεν πρέπει κατ' ανάγκη να ακολουθεί πιστά το κείμενο σε αντίθεση με το βιβλίο με εικόνες που συνήθως επεξηγεί και ενισχύει αυτό που λέει το κείμενο ή απλώς αρκείται στο να το διακοσμήσει.

Η σωστή και ισορροπημένη διατροφή αποτελεί προϋπόθεση για την σωστή νοητική, πνευματική, και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών. Ένα σημαντικό κομμάτι των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων είναι αφιερωμένο στην παιδική διατροφή, που ιδιαίτερα στην προσχολική ηλικία είναι μια σημαντική παράμετρος της ανάπτυξης του παιδιού. Αποτελούν σημαντικά εργαλεία ενημέρωσης και των παιδιών αλλά και της οικογένειας, της οποίας το διατροφικό μοντέλο μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το παιδί σε θέματα που έχουν σχέση με την διατροφή του και στην διαμόρφωση της ορθής του διατροφικής συνείδησης. Συμβάλουν στην καθιέρωση υγιεινών συμπεριφορών και συνηθειών που θα ακολουθήσουν τα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

A. Κεφάλαιο

1. Παιδική λογοτεχνία

1.1.Ο ορισμός και τα χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας

Η Παιδική Λογοτεχνία, όπως και κάθε νεοεμφανιζόμενος τομέας της επιστημονικής έρευνας, είναι φυσικό να γεννά θεμελιώδεις απορίες ή ευνόητα να δημιουργεί συγχύσεις, μέχρι να αποσαφηνισθεί το πρόσωπό της και να οριοθετηθεί το πεδίο των ενδιαφερόντων της. Η επιστημονική μελέτη της Παιδικής Λογοτεχνίας ξεκίνησε πολύ πρόσφατα στην Ελλάδα. Η μέχρι τώρα στενή σύνδεσή της με την Παιδαγωγική περιόρισε σημαντικά την ακτίνα των ερευνητικών της αναζητήσεων και συσχετισμών (Κανατσούλη Μ., 1997).

Ως όρος η παιδική λογοτεχνία είναι σχετικά νέος, καθώς αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια και αποτελεί ένα είδος καλλιτεχνικής έκφρασης που καλλιεργείται από ενήλικες όμως απευθύνεται σε παιδιά. Είναι τα αισθητικώς δικαιωμένα λογοτεχνικά κείμενα που είναι σε θέση να φέρουν το παιδί σε επαφή με τον αισθητικό χώρο της Τέχνης και ειδικότερα της Λογοτεχνίας (Γιάκου, 1993). Τα λογοτεχνικά αυτά κείμενα είναι δημιουργήματα των μεγάλων, διότι αυτοί διαθέτουν την ωριμότητα να προσφέρουν την αισθητική συγκίνηση της Τέχνης (Γιάκου, 1993). Η καλύτερη περίοδος επαφής του παιδιού με το βιβλίο είναι η προσχολική ηλικία, γιατί το παιδί αρχίζει και ξεχωρίζει το αληθές με το φαντασιακό και παράγει ένα πλήθος διανοητικών και ψυχικών εικόνων (Παναγιωτόπουλος, 2001).

Τι ονομάζουμε λοιπόν παιδική λογοτεχνία ? Έχουν δοθεί κατά καιρούς διάφοροι ορισμοί τους οποίους και παραθέτω.

Παιδική λογοτεχνία είναι ο χώρος μέσα στον οποίο συνυπάρχουν και λειτουργούν όλα εκείνα τα άρτια λογοτεχνικά έργα, που απευθύνονται άμεσα ή έμμεσα στις αισθητικές απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα της νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας και που ανταποκρίνονται στο αντιληπτικό, γλωσσικό και συναισθηματικό τους επίπεδο (Δελώνης Α., 1990). Σε άλλο σύγγραμμά του ο Δελώνης ορίζει πως : Παιδική Λογοτεχνία είναι ο σύνολος χώρος που εμπεριέχει όλα τα καταξιωμένα λογοτεχνικά έργα που απευθύνονται σε παιδιά και νέους- ή γράφονται γι' αυτά. Έργα πάντως, που καλύπτουν με επάρκεια τις αισθητικές απαιτήσεις των παιδιών και

νέων, είναι μέσα στις αντιληπτικές γλωσσικές τους δυνατότητες και συμβαδίζουν με το συναισθηματικό τους κόσμο (Δελώνης Α., 2000).

Η Παιδική Λογοτεχνία ορίζεται πρώτα απ' όλα συγκριτικά, δηλαδή με όρους αναφορικά με τη λογοτεχνία των ενηλίκων. Για τη Rebecca Lukens «διαφέρει από τη λογοτεχνία των ενηλίκων στο βαθμό, όχι στο είδος... και γράφοντας για παιδιά θα πρέπει να χρησιμοποιούνται τα ίδια στάνταρ, όπως και στο γράψιμο για ενηλίκους» και ο Marcus Crouch θα συμφωνήσει μαζί της, συμπληρώνοντας το πρόσθετο κριτήριο, ότι τα παιδικά βιβλία πρέπει να είναι εύληπτα. Ο Nicholas Tucker ζητά από το συγγραφέα που γράφει για παιδιά να περιορίζεται αναγκαστικά σε ορισμένες περιοχές της εμπειρίας και του λεξιλογίου. Η Α.Πέτροβιτς Ανδρουτσοπούλου αποφεύγει επίσης να ορίσει ολιγόλογα το περιεχόμενο της Παιδικής Λογοτεχνίας, καταγράφοντας τα σημεία αναγνώρισής της. Ως προς τη μορφή, τη λιτότητα του λόγου, την απουσία βωμολογιών και σαρκασμού, τη συντομία και το καίριο των περιγραφών, την αμεσότητα της αφήγησης, τη διαγραφή των χαρακτήρων χωρίς επιμονή στην ψυχογράφησή τους. Ως προς το περιεχόμενο, ότι η υπόθεση έχει ξεκάθαρο πλαίσιο και η πλοκή είναι έντονη και γρήγορη, προπάντων ότι υπάρχει κάθαρση και το διάχυτο αίσθημα ότι ο αναγνώστης είναι αντικείμενο αγάπης από το συγγραφέα. Για την Isabelle Jan, λογοτεχνία για παιδιά υπάρχει μόνο από τη στιγμή που υπάρχει διάκριση και, κατά συνέπεια, ορισμός της παιδικής ηλικίας. Τέλος η Jacqueline Rose ορίζει ότι η Παιδική Λογοτεχνία δεν είναι παρά η μαζική προσπάθεια να πεισθούν τα παιδιά ότι οφείλουν να ανταποκρίνονται στα ιδεολογικά σχήματα με τα οποία φαντασιακά και εξιδανικευμένα οραματίζονται οι ενήλικοι την παιδική ηλικία (Δελώνης Α., 2000).

Καταληκτικά θα λέγαμε: Παιδική Λογοτεχνία είναι το σύνολο των αισθητικά δικαιωμένων κειμένων που είναι σε θέση να συμβάλλουν στην ψυχαγωγία των παιδιών και στην πνευματική τους καλλιέργεια, δηλαδή στην ανάπτυξη της ικανότητας για αντίληψη της ομορφιάς, στην ωρίμανση της προσωπικότητας και στη διαμόρφωση ελεύθερης συνείδησης (διαδικτυακά: www.pse.aegean.gr/staff/papadatos/ Παιδικό Βιβλίο-Θεωρία και Ιστορία).

1.2.Χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας

Ο Perry Nodelman, προσδιορίζοντας τα χαρακτηριστικά της Λογοτεχνίας για παιδιά, διαπιστώνει ότι η Παιδική Λογοτεχνία :

- Είναι απλή

- Επικεντρώνεται στη δράση
- Απευθύνεται στην παιδική ηλικία
- Εκφράζει απόψεις του παιδιού
- Είναι αισιόδοξη
- Τείνει προς το φαντασιακό
- Είναι μια μορφή ιερού ειδυλλίου
- Εγκλείει την αθωότητα
- Είναι διδακτική
- Είναι επαναληπτική
- Τείνει να εξισορροπήσει το ιδεώδες και το διδακτικό

(Nodelman P., 1992)

1.3. Κριτήρια του λογοτεχνικού βιβλίου για παιδιά

Ένα λογοτέχνημα, για να είναι κατάλληλο για την παιδική ηλικία είναι αναγκαίο να τηρεί ορισμένους όρους, ανάμεσα στους οποίους ξεχωρίζουμε τους παρακάτω:

1. Να είναι προσαρμοσμένο στο γλωσσικό πλούτο του παιδιού
2. Να είναι προσαρμοσμένο στο γνωσιολογικό πλούτο του παιδιού
3. Να ικανοποιεί την ανάγκη του παιδιού για κίνηση
4. Να ικανοποιεί την ανάγκη του για χαρά
5. Να μην προκαλεί ισχυρές, συγκλονιστικές συγκινήσεις
6. Να είναι απλό, παραστατικό, εποπτικό.
7. Να καλλιεργεί στα παιδιά ευγενικά αισθήματα και να δημιουργεί παρορμήσεις για πράξεις ανώτερες
8. Να προάγει την κοινωνικότητα και τη συνεργασία ανάμεσα στους ανθρώπους
9. Να εξαίρει το ιδανικό της ειρήνης
10. Να προβάλλει το ρόλο της εργασίας
11. Να καλλιεργεί την αγωνιστικότητα
12. Να κάνει το παιδί να συνειδητοποιήσει ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι μεταξύ τους
13. Να ανταποκρίνεται στη βαθμίδα ψυχικής και πνευματικής ανάπτυξης του παιδιού (Σακελλαρίου X., 1987)

Για να έχουμε μια σαφή άποψη, επισημαίνουμε πως το λογοτεχνικό βιβλίο είναι ένα άρτιο έργο, το οποίο έχει τη σωστή γλώσσα, που καλυτερεύει το γλωσσικό

αισθητήριο του αναγνώστη. Έχει ένα ύφος, δηλαδή που αναγνωρίζεται από τον τρόπο που ο συγγραφέας εκφράζει τις ιδέες του. Προβάλλει τις ανθρωπιστικές αξίες και παράλληλα δίνει πρότυπα υγιούς συμπεριφοράς, ωθεί τα παιδιά και τους νέους σε υγιή κοινωνική συμπεριφορά, δηλαδή έχει ήθος. Προβάλλει σημαντικά ιδανικά για τον άνθρωπο και ωθεί τους ανήλικους αναγνώστες- μέσω της δράσης των ηρώων- να τα υλοποιήσουν. Συμφιλιώνει το παιδί και το νέο με το Ωραίο, δηλαδή συντείνει στην αισθητική τους καλλιέργεια. Και, φυσικά γίνεται πηγή ευχαρίστησης, χαράς, ευφορίας, δηλαδή επιτυγχάνει αβίαστα την ψυχαγωγία του. (Δελώνης Α., 2000).

1.4. Η αξία, προσφορά και ο αισθητικός –παιδαγωγικός ρόλος της παιδικής λογοτεχνίας

Το βιβλίο είτε λογοτεχνικό, είτε γνώσεων αποτελεί το μέγιστο πολιτιστικό αγαθό για το μικρό παιδί, προσφέροντάς του ψυχαγωγία, απόλαυση και διαπαιδαγώγηση (Παπαδάτος, 2009).

Η Παιδική Λογοτεχνία προκαλεί αρχικά αισθητική τέρψη στο παιδί, με βασικότερο σκοπό την απόλαυση του κειμένου. Τέρπει γιατί παρουσιάζει όψεις της πραγματικότητας και αντίστοιχες βιωματικές και συγκινησιακές καταστάσεις. Εγείρει το ενδιαφέρον και δίνει την δυνατότητα να δει το παιδί-αναγνώστης με τρόπο διαφορετικό την πραγματικότητα (Κατσίκη-Γκίβαλου, 1995)

Το βιβλίο πλουτίζει το λεξιλόγιο του παιδιού και το τροφοδοτεί με νέο. Η εξέλιξη του γλωσσικού οργάνου επιτυγχάνεται έμμεσα, μέσω της ανάγνωσης και άμεσα μέσω της συστηματικής αξιοποίησης του γλωσσικού πλούτου (Αποστολίδου&Χοντολίδου, 1999).

Μεταβιβάζει ηθικές αξίες και παρέχει πρότυπα. Απεικονίζει ήρωες ιδανικούς και παρουσιάζει χαρακτήρες προς αποφυγή μίμησης. Βοηθά το παιδί να διαμορφώνει ηθικά και αισθητικά κριτήρια (Δελώνης, 1990).

Αναπτύσσει τη φαντασία του παιδιού. Μια ανεπτυγμένη φαντασία είναι ουσιώδης και θεμελιακή για να επιβιώσει κανείς σε μια υγιή κοινωνία. Για αυτό και οι παιδαγωγοί θα πρέπει να προσφέρουν στα παιδιά τη λογοτεχνία και να τα κάνουν να την αγαπήσουν (Ευαγγέλου, 1993).

Ένα καλό λογοτεχνικό βιβλίο πλαταίνει τον κύκλο των ιδεών τους, καλλιεργεί την κρίση, τη βούληση- λειτουργίες ψυχολογικές- που είναι βασικές για την μετέπειτα εξέλιξή τους. Διαμορφώνει τον χαρακτήρα τους μέσω ψυχολογικών διεργασιών όπως η ταύτιση και η μίμηση. Αναπτύσσεται συνολικά ο ψυχισμός του

παιδιού και οδηγείται σε ευγενικότερες σφαίρες, μέσω της Αγωγής της Ψυχής (ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ), που απελευθερώνεται από λογής συμπλέγματα και πλάνες. Διαβάζοντας βιβλία τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να κάνουν κτήμα τους ένα μεγάλο φάσμα γνώσεων, αξιών, όπως η φιλία, η αλληλεγγύη, ο αμοιβαίος σεβασμός, η ισότητα των δύο φίλων, η συνεργατικότητα και άλλες. Μέσα από τα βιβλία το παιδί συνειδητοποιεί τα μεγάλα και δυσεπίλυτα κοινωνικά και παγκόσμια προβλήματα, γίνεται μέτοχος κάποιας συλλογικής ευθύνης. Μέσω της ανάγνωσης λογοτεχνικών βιβλίων τα παιδιά μπορούν να βελτιώσουν το αισθητικό τους κριτήριο, να αναγνωρίζουν το Ωραίο, να αποκτήσουν ευαισθησία απέναντι στην Τέχνη (Δελώνης, 2000).

1.5.Σχέση παιδικής λογοτεχνίας και Νηπιαγωγείου

Η παιδική λογοτεχνία όλο και περισσότερο κατακτά τη θέση που της αξίζει, όχι μόνο στον ευρύτερο χώρο της τέχνης αλλά και σε αυτό της εκπαίδευσης και ειδικά στο νηπιαγωγείο, όπου έκανε την εμφάνισή της την τελευταία δεκαετία. Βέβαια, διάφορα είδη της παιδικής λογοτεχνίας (παραμύθι, ποίημα κτλ.) εντάσσονταν πάντα στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, με κύριο σκοπό ωστόσο την καλλιέργεια της γλώσσας. Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνουμε ότι για πρώτη φορά η παιδική λογοτεχνία εντάσσεται στο νηπιαγωγείο στην «Αισθητική Αγωγή» και γίνεται λόγος για «Μύηση στον έντεχνο λόγο», με πρωταρχικό σκοπό την αισθητική καλλιέργεια του παιδιού (Παπανικολάου-Τσιλιμένη, 2002).

Το νηπιαγωγείο πρέπει να χρησιμοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα μέσα που διαθέτει για να μύσει τα παιδιά στην λογοτεχνία. Και αυτό γιατί ψυχολόγοι και παιδαγωγοί σ' όλο τον κόσμο υποστηρίζουν πως η νηπιακή ηλικία είναι η επιδεκτικότερη στην τέχνη. Λόγω της ραγδαίας νοητικής και συναισθηματικής εξέλιξης που παρουσιάζει το νήπιο, η νηπιακή ηλικία θεωρείται, επίσης, ιδιαίτερα πρόσφορη για τη μύση του σε αξίες. Στο νηπιαγωγείο και γενικά στην προσχολική ηλικία πρέπει να στηθεί το υπόβαθρο που θα επιτρέψει στο παιδί να δεχτεί στο μέλλον πράγματα πιο ουσιώδη και πολύπλοκα (Παπανικολάου-Τσιλιμένη, 2002).

Οι τρόποι που τα μικρά παιδιά προσεγγίζουν τα λογοτεχνικά βιβλία στο χώρο του νηπιαγωγείου είναι δύο :

α. Μέσω της νηπιαγωγού, η οποία διαλέγοντας την κατάλληλη στιγμή καλεί κοντά της τα παιδιά και τους αφηγείται ένα παραμύθι, μια ιστορία ή ένα ποίημα.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το μαγνητόφωνο για την ακρόαση κάποιου λογοτεχνικού κειμένου.

β. Μέσω της βιβλιοθήκης. Σε κάθε νηπιαγωγείο υπάρχει η γωνιά της βιβλιοθήκης και τα παιδιά είτε μόνα τους είτε με προτροπή της νηπιαγωγού διαλέγουν ένα βιβλίο το οποίο είτε το παίρνουν μαζί τους στο σπίτι για να το διαβάσουν είτε κάθονται να το διαβάσουν στο νηπιαγωγείο.

1.6. Η πορεία της παιδικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα

Θα μπορούσαμε να την διαιρέσουμε σε τέσσερις περιόδους:

1η περίοδος 1830-1900

Μια πολυτάραχη περίοδος για την Ελλάδα που η φτώχεια αλλά και η «αδιαφορία» των τότε πνευματικών δεν επέτρεψαν την ανάπτυξη της Παιδικής Λογοτεχνίας. Φωτεινές εξαιρέσεις αποτελούν ωστόσο το έργο του Λέοντος Μελά «Γεροστάθης», το περιοδικό «Διάπλαση των Παίδων», ο Γ. Βιζυηνός και η γονιμοποιός παρουσία του Γρηγόριου Ξενόπουλου. Προωθήθηκε η Δημοτική γλώσσα στη Λογοτεχνία για παιδιά

2^η περίοδος 1900-1945

Σε αυτήν την περίοδο η εκπαίδευση συνδέεται με την λογοτεχνία και συνεχίζεται η διαμάχη για το Γλωσσικό. Κυρίαρχες μορφές αυτής της περιόδου είναι η Πηνελόπη Δέλτα («Παραμύθι χωρίς όνομα», 1909), ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου («Τα ψηλά βουνά», 1918), η Έλλη Αλεξίου, ο Π.Πικρός, ο Π.Χάρης κ.α. που βοήθησαν με το έργο τους στην ανάπτυξη της Παιδικής Λογοτεχνίας.

3^η περίοδος 1945-1975

Η παιδική λογοτεχνία μέσα στο κοινωνικό-ιδεολογικό κομπούζιο που επικρατεί (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, Κατοχή, Μετανάστευση, κ.α.) αναζητεί τον ρόλο της. Το 1958 εμφανίζεται η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, ένα άτυπο Λογοτεχνικό Σωματείο που προκηρύσσει διαγωνισμούς για τη συγγραφή νέων λογοτεχνικών έργων για παιδιά και νέους. Το 1969 ιδρύεται ο Κύκλος Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου που συσπειρώνει συγγραφείς, εικονογράφους, εκπαιδευτικούς, εκδότες, παιδαγωγούς και αγωνίζεται για να εδραιώσει την πεποίθηση ότι η Παιδική Λογοτεχνία είναι και πρέπει να λειτουργεί ως ένας αυτόνομος κλάδος. Αυτήν την περίοδο εμφανίζονται πολλοί και σπουδαίοι συγγραφείς με σημαντικό έργο όπως η Άλκη Γουλιμή, ο Δημ.Γιάκος, η Άλκη Ζέη, ο Ζώρζ Σαρή, ο Χ.Σακελλαρίου, ο Αντ.Δελώνης, η Λ.Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου, και άλλοι πολλοί. Προσανατόλισαν την Παιδική

Λογοτεχνία σε νέους δρόμους και παρά τον συντηρητισμό τους προανήγγειλαν το άλμα προς την πρόοδο.

4^η περίοδος 1975- σήμερα

Η μεταπολίτευση οριοθετεί και την στροφή της Παιδικής Λογοτεχνίας σε εντελώς νέους προσανατολισμούς ως προς την θεματολογία (άνοιγμα σε κοινωνικά θέματα, όπως βία, διαζύγιο, ανεργία κτλ.), τον τρόπο γραφής, το ιδεολογικό υπόστρωμα των βιβλίων αλλά και τους στόχους που πρέπει να έχει το βιβλίο για παιδιά. Οι κοινωνικές αλλαγές, η αμφισβήτηση των καθιερωμένων προτύπων και αξιών, οι εκπαιδευτικές ανακατατάξεις, η πάλη συντηρητισμού-προοδευτισμού, ο ρόλος των εκδοτών, η διεθνοποίηση της Παιδικής Λογοτεχνίας οδήγησαν σε μια εκρηκτική παρουσία της.

Παλαιοί και νέοι συγγραφείς (Β.Μάστορη, Ν.Κοκκινάκη, Β. Σαμπατάκου, Ε.Τσιάλτα, Μ.Κοντολέων, Μ.Κλιάφα, Ε. Δικαίου, Μ.Βελετά-Βασιλειάδου, Σ.Μαντουβάλου, Κ.Μουρίκη, Φ.Βακάλη-Συρογιαννοπούλου, Ευγένιος Τριβιζάς, κ.α.) έδωσαν ώθηση στο Παιδικό και Νεανικό Βιβλίο, το πλούτισαν θεματολογικά, υφολογικά και ηθολογικά (Δελώνης, 2000).

B. Κεφάλαιο

2. Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο στην Ελλάδα

2.1. Ορισμός και κατηγορίες εικονογραφημένου βιβλίου

Η εικονογραφία είναι ένας αναπαραστατικός κώδικας , ένας κώδικας ερμηνείας του κόσμου ή έκφρασης του πνευματικού ειδώλου του. Το εικονογραφημένο βιβλίο είναι μέρος αυτού του συστήματος και είναι σχετικά μεταγενέστερο της εικονογραφικής επίδοσης του ανθρώπου στη γενικότερή της μορφή. Έτσι σήμερα με τον **όρο εικονογραφημένο βιβλίο** εννοούμε το σύνολο των εικόνων και άλλων διακοσμητικών κυρίως στοιχείων που ενταγμένα οργανικά στο κείμενο έχουν σκοπό να το καταστήσουν ελκυστικότερο και πιο προσιτό ή να το τεκμηριώσουν και να το προεκτείνουν στη σκέψη του ανθρώπου (Μπενέκος, 1981).

Σύμφωνα με τον Μπενέκο η μορφολογική ταυτότητα του εικονογραφημένου βιβλίου θα προσδιοριστεί από τη σχέση ή το είδος συν-εξάρτησης εικόνας και λόγου (κειμένου). Έτσι μπορούμε να ξεχωρίσουμε τρεις τουλάχιστον μεγάλες κατηγορίες:

1. Βιβλία με εικόνες. Είναι τα πιο συνηθισμένα όπου οι εικόνες απλώς συνοδεύουν το κείμενο, το γραπτό λόγο. Δεν πρόκειται για εικονογραφημένο βιβλίο αλλά για βιβλίο με εικόνες. Ο συγγραφέας από την αρχή έχει αποφασίσει να μεταδώσει το μήνυμα αποκλειστικά με το λόγο. Η εικόνα αποτελεί συμπλήρωμα. Η εικόνα απλώς παρεμβάλλεται ή παρατίθεται για να ξεκουράσει το μάτι, να ευχαριστήσει τον αναγνώστη, να κάνει το βιβλίο ελκυστικό
2. Εικονογραφημένες ιστορίες. Είναι τα βιβλία στα οποία ο λόγος και η εικόνα αποχτούν ισοτιμία, όχι τόσο ποσοτική όσο λειτουργική και ποιοτική. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν βιβλία με μύθους, παραμύθια και διάφορες παιδικές ιστορίες, με πλούσια εικονογράφηση , πολλές φορές από τον ίδιο τον συγγραφέα.
3. Εικονογραφημένο βιβλίο. Η διαφοροποίηση αυτής της κατηγορίας αποδίδεται πλήρως από τον εικονογράφο παιδικών βιβλίων Beni Montresor: “Εικονογραφημένο βιβλίο είναι το βιβλίο του οποίου το περιεχόμενο εκφράζεται με εικόνες» (Μπενέκος, 1981).

2.2. Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο ανήκει στον ευρύτερο χώρο του παιδικού βιβλίου και αποτελεί μια κατηγορία, η οποία διαθέτει τη δική της δυναμική και τη δική της αυτοτέλεια, ως αποτέλεσμα ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που το διέπουν. Διερευνώντας την εξέλιξή του, ιδιαίτερα όπως αυτό διαμορφώθηκε την τελευταία εικοσαετία, διαπιστώνουμε τη σημαντική θέση που κατέχει ανάμεσα στα άλλα είδη παιδικού βιβλίου. Οι αιτίες και οι λόγοι της ανάπτυξής του είναι πολλοί. Μεταξύ αυτών σημειώνουμε την παιδοκεντρική τάση όλων των επιστημών και τα νέα προγράμματα σπουδών στο χώρο της εκπαίδευσης που σχετίζονται με τον γραμματισμό των παιδιών (Διαθεματικότητα, Γλώσσα, δανειστική βιβλιοθήκη κ.α.) (Τσιλιμένη, 2007).

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο μπορεί να αποτελείται από κείμενα κάθε λογοτεχνικού είδους και να απευθύνεται όχι μόνο στην παιδική ηλικία αλλά και σε μεγαλύτερο ηλικιακό κοινό. Συνδυάζει δύο κώδικες, τον γλωσσικό και εικαστικό, καθώς δανείζεται στοιχεία από άλλα μέσα (θέατρο, κινηματογράφος, κτλ.) (Γιαννικοπούλου, 2008)

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου είναι :

- α) αποτελεί μέσο έκφρασης του εικονογράφου
- β) έχει έναν συνεχή χαρακτήρα μέσω της αφηγηματικής δομής του κειμένου
- γ) δίνεται έμφαση στην αλληλουχία των εικόνων και όχι στον αριθμό τους
- δ) το κείμενο δεν περιέχει περιττές λεπτομέρειες και ασάφειες και
- ε) αποτελεί ένα ενιαίο νοηματικό και οπτικό σύνολο. (Ασωνίτης, 2001)

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, ως πεδίο συνύπαρξης δυο τεχνών, του λόγου και της ζωγραφικής τα τελευταία χρόνια γίνεται αντικείμενο συστηματικής έρευνας, η οποία ξεπερνά τα όρια της παιδαγωγικής λειτουργίας του βιβλίου και εξετάζει θέματα που αφορούν όχι μόνο την εικόνα και τη σχέση της με το κείμενο, αλλά και άλλα ζητήματα, όπως την αισθητική. Η αύξηση του ενδιαφέροντος γύρω από το εικονογραφημένο βιβλίο αποδεικνύει την σπουδαιότητα της πολυεπίπεδης επίδρασης που ασκεί στον αναγνώστη. Η σχέση εικόνας και κειμένου, οι όποιες τεχνοτροπίες που ακολουθούν οι δημιουργοί, οι τρόποι προσέγγισης αυτών των βιβλίων, η ικανότητα του αναγνώστη να ερμηνεύει την εικόνα, είναι κάποιοι από τους προβληματισμούς που τίθενται και δημιουργούν εστίες συζητήσεων (Τσιλιμένη, 2007).

Σύμφωνα με τον Perry Nodelman(1990),τα «εικονογραφημένα βιβλία παρέχουν πληροφορίες ή αφηγούνται ιστορίες μέσα από μια σειρά πολλαπλών εικόνων που συνδυάζονται με αποσπάσματα κειμένου ή ακόμη χωρίς κείμενο».

2.3. Βασικά χαρακτηριστικά της εικονογράφησης

Η ανάγνωση ενός εικονογραφημένου βιβλίου γίνεται με διαφορετικό τρόπο από την ανάγνωση ενός βιβλίου μόνο με λέξεις. Οι εικόνες έχουν την ιδιότητα να μεταφέρουν διαφορετικό είδος πληροφοριών από τις λέξεις. Σημασία λοιπόν κατά την ανάγνωση ενός εικονογραφημένου βιβλίου έχει τόσο η αισθητική του ποιότητα όσο και η γνώση που μας δίνει για την καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση της ιστορίας. Οι ακόλουθοι παράγοντες θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στην εικονογράφηση ενός βιβλίου :

- 1) Η αισθητική ποιότητα των εικόνων. Καθαρότητα σύλληψης, ζυγισμένη σύνθεση, καλό σχέδιο και υποβλητικότητα του χρώματος είναι απαραίτητα στοιχεία ενός άρτιου εικαστικού αποτελέσματος.
- 2) Το ύφος της εικονογράφησης πρέπει να συμφωνεί με το πνεύμα του κειμένου. Η σχέση ανάμεσα στο κείμενο και την εικόνα είναι ιδιαίτερα στενή και γι' αυτό συχνά λογοτέχνης και εικονογράφος πρέπει να συνεργάζονται. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η χρήση των χρωμάτων και οι διαβαθμίσεις τους.
- 3) Ισορροπία κειμένου και εικόνας. Κείμενο και εικόνα συνεργάζονται στην διήγηση της ιστορίας, καταθέτοντας και οι δυο τους τη δική τους εκδοχή για το θέμα. Ενώ χρονικά συνήθως προηγείται ο συγγραφέας του εικονογράφου, αξιολογικά είναι εξίσου συνυπεύθυνοι για το τελικό αποτέλεσμα.
- 4) Η επιλογή των σκηνών που θα απεικονισθούν καλό θα είναι να βασίζονται στη σπουδαιότητα που έχουν για την όλη υπόθεση ή στο βαθμό δυσκολίας που παρουσιάζουν στην κατανόησή τους.
- 5) Θέση εικόνας στη σελίδα. Η εικόνα οφείλει να είναι κοντά στο τμήμα του κειμένου που αναφέρεται.
- 6) Οι χαρακτήρες της ιστορίας πρέπει να είναι χαρακτηριστικοί και αναγνωρίσιμοι, σύμφωνοι με τις περιγραφές του κειμένου, μοναδικοί και να μην συγχέονται με τα πρόσωπα άλλων ιστοριών.

- 7) Οι εικόνες να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες των παιδιών ανάλογα με τις γνωστικές τους ικανότητες. Άποψη κυρίως των παιδαγωγών είναι ότι ο εικονογράφος πρέπει να γνωρίζει ποια στοιχεία ή ποιες λεπτομέρειες θα πρέπει να συμπεριλάβει στα σχέδιά του ώστε να γίνουν αντιληπτά από το παιδί .
- 8) Σεβασμός στις ζωγραφικές συμβάσεις.
- 9) Αποφυγή στερεότυπων και ζωγραφικών κλισέ.
- 10) Το βιβλίο με εικόνες μπορεί, όπως και το λογοτεχνικό κείμενο να εξάπτει το ενδιαφέρον του αναγνώστη μέσα από τη δυσκολία του, να είναι δηλαδή ανοιχτό σε ποικίλες «αναγνώσεις».
- 11) Η οπτική γωνία από την οποία κάποιος παρατηρεί την εξέλιξη διαμέσου των εικόνων, της ιστορίας πρέπει να είναι επίσης εμφανής
- 12) Η σχέση μεγέθους των εικονικών χαρακτήρων, η προοπτική, το πάχος των γραμμών κ.α. αποτελούν ένα σύνολο συμβάσεων που ισχύουν στα βιβλία με εικόνες.
- 13) Το βιβλίο με εικόνες δίνει ιδιαίτερο βάρος στην πρώτη και την τελευταία σελίδα. Πρέπει να είναι καλοσχεδιασμένα και ενδεικτικά του περιεχομένου. (Κανατσούλη, 1997)

2.4. Προβλήματα στην εικονογράφηση

Το θέμα της εικονογράφησης του παιδικού βιβλίου παρουσιάζει αρκετά προβλήματα που θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη , όπως:

1. Σχέση εικόνας με το κείμενο. Συχνά, ιδιαίτερα σε κείμενα που απευθύνονται σε μικρά παιδιά, η εικόνα είναι υπερτονισμένη σε βάρος του κειμένου. Κείμενο και εικόνα πρέπει να εναρμονίζονται με τρόπο που να παρουσιάζουν αισθητική ομοιογένεια και ενιαίο ύφος.
2. Η εικόνα ως κώδικας επικοινωνίας. Η εικόνα πρέπει να βοηθά το παιδί να γνωρίσει τον κόσμο. Δεν πρέπει όμως να «τα λέει όλα», φράζοντας την πόρτα της φαντασίας του παιδιού.
3. Η εικόνα ως αυτοδημιουργία του παιδιού. Σε αρκετούς εκδότες υπάρχει τάση την εικονογράφηση των βιβλίων να την κάνουν τα ίδια τα παιδιά, γιατί αυτά κατά την γνώμη τους είναι σε θέση να καθορίσουν τον αισθητικό κώδικα επικοινωνίας τους με τον κόσμο και να αποδώσουν απεικονιστικά τη συγκίνηση που τους δημιούργησε το κείμενο. Ωστόσο η απλότητα και

λιτότητα του σχεδίου δεν πρέπει να συγχέονται με την απλοϊκότητα , την αδυναμία συγκρότησης ενιαίου ύφους και την ανεπάρκεια χρήσης εκφραστικών μέσων.

Όπως ο λόγος , έτσι και η εικόνα θα πρέπει

- Να αντιστοιχεί με την πνευματική ηλικία των παιδιών
- Να υποβοηθά την επικοινωνία, δίδοντας στοιχεία πληροφόρησης και ερμηνείας
- Να παρουσιάζει αφηγηματικό δυναμισμό , αποτελώντας ερέθισμα για παραπέρα δημιουργικές συλλήψεις
- Να συντονίζεται με το ύφος του κειμένου και να εκφράζει τα μηνύματά του
- Να περιέχει στοιχεία δραματικά και ποιοτικά μαζί, ώστε να ικανοποιεί τόσο την ανάγκη για κίνηση όσο και την ανάγκη για τον ποιητικό στοχασμό και το όνειρο
- Να ικανοποιεί τις αισθητικές ανάγκες του παιδιού και να προάγει την αισθητική του καλλιέργεια. (Σακελλαρίου, 1987)

2.5. Σχέση κειμένου-Εικονογράφησης

Οι λέξεις και οι εικόνες συμμετέχουν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους στο τελικό αποτέλεσμα του μύθου ενός εικονογραφημένου βιβλίου. Οι εικόνες από μόνες τους μεταφέρουν μόνο τη γενική ιδέα του να βλέπεις τις όμορφες ή σημαντικές πλευρές, πράγμα που κάνουν όλες οι εικόνες. Όμως χωρίς ένα κείμενο να τις συνοδεύει, πολλές φορές ερμηνεύονται λανθασμένα οι οπτικές πληροφορίες των εικόνων. Η εικονογράφηση μπορεί να αλλάξει το αποτέλεσμα και το νόημα της ιστορίας ολοκληρωτικά. Οι αλλαγές αυτές μπορεί να συμβούν γιατί οι λέξεις και οι εικόνες επικοινωνούν με τρόπους τόσο διαφορετικούς. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι εικόνες μπορεί να βοηθήσουν πιο αποτελεσματικά από τις λέξεις. Βέβαια όλα όσα υπάρχουν μέσα στο κείμενο δεν υπάρχουν στην εικόνα, ούτε όλα όσα συναντάμε στην εικόνα μπορούμε να τα βρούμε στο κείμενο. Αν οι εικόνες μεταφέρουν βασικές πληροφορίες του κειμένου, τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα την ιστορία, όταν οι εικόνες είναι παρούσες (Κανταρτζή, 2002).

Η σχέση εικόνας και κειμένου είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας του παιδιού. Όσο μικρότερο το παιδί, τόσο πλουσιότερη η εικονογράφηση και ελάχιστο το κείμενο. Ανεβαίνοντας προς την εφηβεία πρέπει να σημειώνεται μείωση της εικονογράφησης και πολλαπλασιασμός του κειμένου (Δελώνης, 1986).

Μπορούμε να ανιχνεύσουμε 5 είδη σχέσεων μεταξύ εικόνας και κειμένου:

1. Κείμενο και εικόνα είναι γενικά συμμετρικά, ενισχύοντας το ίδιο μήνυμα. Η εικόνα μεταφέρει ότι μεταφέρει το κείμενο. Αν και το παιδί-αναγνώστης μπορεί να κατανοήσει το κείμενο χωρίς την εικόνα, η εικόνα ενισχύει το κείμενο.
2. Η εικόνα χρειάζεται για να διευκρινίσει και να ξεκαθαρίσει το κείμενο.
3. Η εικόνα είναι βοηθητική στην ενίσχυση και εμπλουτισμό του κειμένου.
4. Το κείμενο μεταφέρει το βασικό νόημα και η εικόνα φωτίζει κάποιες επιλεγμένες απόψεις.
5. Η εικόνα μεταφέρει το βασικό νόημα και το κείμενο αντανακλά επιλεγμένες απόψεις της εικόνας (Golden, 1990).

Βάζοντας λοιπόν τις εικόνες και τις λέξεις μαζί, αλλάζει το νόημα και των δύο, έτσι ώστε το καλό εικονογραφημένο βιβλίο ως ολότητα, να είναι μια πλουσιότερη αισθητική εμπειρία από ότι είναι η απλή συνάθροιση των μερών του (Nodelman, 1988) .

2.6. Παιδί και εικόνα

Το εικονογραφημένο βιβλίο αποτελεί ουσιώδες συμπλήρωμα των άμεσων εμπειριών του περιβάλλοντος. . Πληροφορεί το παιδί για το τι υπάρχει στον κόσμο, για τα αξιοπερίεργά του, για τις σχέσεις ανάμεσα σε πρόσωπα και πράγματα του συμπλεγματού περιβάλλοντος του παιδιού. Η επίδρασή του είναι τόσο σημαντική όσο και ευεργετική στην πνευματική, ψυχική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Τα εικονογραφημένα βιβλία:

- Δίνουν την δυνατότητα να συνδέσει το παιδί τις δικές του εμπειρίες με το περιεχόμενο του εικονογραφημένου βιβλίου.
- Δίνουν την ευκαιρία σε γονείς και παιδαγωγούς να συζητήσουν μαζί του, να πληροφορηθούν την ψυχική του κατάσταση και τυχόν φόρτιση που δημιούργησε η παρακολούθηση του εικονογραφημένου βιβλίου.
- Εξασφαλίζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του περιεχόμενου του εικονογραφημένου βιβλίου στις δραστηριότητες του παιδιού, όπως ιχνογράφημα, τύπωμα, ζωγραφική .
- Βοηθούν εκτονωθούν τα παιδιά μέσα από την επαφή τους με τις σιωπηλές και σαγηνευτικές εικόνες.

- Αναπτύσσουν τον συναισθηματικό τους κόσμο αλλά και την φαντασία τους.
- Βοηθούν τα παιδιά για την ανάπτυξη της παρατηρητικότητας και αντίληψης (Κιτσαράς, 1993).

2.7. Η σημασία της εικόνας για το παιδί και η συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους

Αναμφισβήτητα οι εικόνες επιτελούν σπουδαίες λειτουργίες για το παιδί. Πληροφορούν για το παρελθόν, όσο και για το παρόν, ερμηνεύουν τον κόσμο, προσφέροντας ευκαιρίες για μάθηση και κοινωνικοποίηση.

Το ενδιαφέρον του παιδιού για το βιβλίο αφυπνίζεται γιατί οι εικόνες αποτελούν πηγή χαράς, ευχαρίστησης και διασκέδασης. Η παρατήρηση, η αναγνώριση και ο σχολιασμός των εικόνων που καταφέρνουν τα παιδιά με το πέρασμα του χρόνου, είναι πνευματικές εργασίες, με τις οποίες ασκείται η νοητική ικανότητά τους. Οι εικόνες εκφράζουν γνώμες και ψυχικές διαθέσεις. Πραγματεύονται θέματα συμβίωσης και κοινωνικών ρόλων και οδηγούν το παιδί να γνωρίσει τις κοινωνικές σχέσεις, τα προβλήματα και τις ανάγκες, να συγκρίνει, να κρίνει, να διαμαρτυρηθεί, να ξεχωρίσει το καλό από το κακό (με την έννοια της επιθυμητής και της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς), ένα είδος ευαισθησίας απέναντι στα πράγματα και στα γεγονότα του περιβάλλοντος, «οι εμπειρίες της ζωής». Το παιδί κοιτά τις εικόνες του βιβλίου, σκέφτεται και ερμηνεύει, παρακολουθεί και εξηγεί, ρωτά και αναγνωρίζει, ονοματίζει και διηγείται, μιλά και ασκεί κριτική. Η εικόνα στα παιδικά λογοτεχνήματα δεν συμπληρώνει απλώς τις περιγραφές, αλλά τις επεκτείνει. Και οι εικόνες αναλαμβάνουν αφηγηματικό ρόλο, όπως και το κείμενο. Τα παιδιά-αναγνώστες καταφέρνουν σιγά-σιγά να «διαβάζουν» τις εικόνες και να αποκρυπτογραφούν το νόημά τους, μια λειτουργία ιδιαίτερα σημαντική σήμερα, καθώς τα παιδιά βομβαρδίζονται με πλήθος οπτικών παραστάσεων και η έννοια του «οπτικού αναλφαριθμητισμού» μας απασχολεί όλο και περισσότερο (Γρόσδος, 1998).

Συνήθως υποτιμάται ο ρόλος της εικόνας-πρόκληση που θα «μαγέψει» το παιδί και θα το οδηγήσει στα μονοπάτια της ανάγνωσης του κειμένου. Όμως και αυτός ο ρόλος δεν είναι αμελητέος, όταν δηλαδή ένα παιδί ξεφυλλίζει το βιβλίο επειδή βρήκε τις εικόνες διασκεδαστικές και πολύ θελκτικές, αλλά χωρίς αυτές ποτέ δεν θα άγγιζε το βιβλίο. Μέσα από τις εικόνες τα παιδιά γνωρίζουν, χαίρονται, σχολιάζουν και κρίνουν ποικίλους εκφραστικούς ζωγραφικούς τρόπους. Και ακόμη ωθούνται να

δημιουργήσουν τα δικά τους έργα. Οι εικόνες είναι μια μοναδική ευκαιρία για το παιδί να εθιστεί και να εκπαιδευθεί στο ζωγραφικό κώδικα. Ανακαλύπτει τα χρώματα μέσα από άπειρους τόνους και αποχρώσεις και την ικανότητα που έχουν να εκφράζουν ζωγραφικά συναισθηματικές καταστάσεις.

Οι εικόνες είναι τα μόνα κατανοητά βιβλία που μπορούν να διαβάζουν τα παιδιά γιατί έτσι διαβάζουν τον κόσμο μέσα από αναγνωρίσιμα παραστατικά σύμβολα. Αυτό που ζητούν τα παιδιά αρχικά από μια εικόνα είναι να τους διηγείται μια ιστορία . Οι εικόνες πρέπει να έχουν αφηγηματικό ύφος σε μορφή και περιεχόμενα. Κάθε εικόνα θα πρέπει να δείχνει μια πράξη σε εξέλιξη, δηλαδή να είναι συνέχεια της προηγούμενης εικόνας. (Μπενέκος, 1981)

Γ. Κεφάλαιο

3.Η διατροφή στην προσχολική ηλικία

3.1.Ο ρόλος και η σημασία της διατροφής στην προσχολική ηλικία

Ως προσχολική ηλικία ορίζεται η περίοδος που ξεκινά με το τέλος της βρεφικής ηλικίας και εκτείνεται μέχρι το έκτο έτος της ζωής του παιδιού. Είναι μια περίοδος ιδιαίτερα κρίσιμη για την περαιτέρω σωματική του και νοητική ανάπτυξη. Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που παίζουν ρόλο σε αυτή την ηλικία είναι η διατροφή. Η διατροφή θα πρέπει να περιλαμβάνει τα σωστά θρεπτικά συστατικά και σε ισορροπημένες ποσότητες. Η πληροφόρηση και καθοδήγηση των παιδιών για την διατροφή τους από τους γονείς και παιδαγωγούς σε συνδυασμό με την φυσική δραστηριότητα συμβάλουν στην θεμελίωση υγιεινών συμπεριφορών και συνηθειών που τις διατηρούν και στην μετέπειτα ζωή τους ως ενήλικες. Εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση και θεμελίωση αυτών των διατροφικών συνηθειών και συμπεριφορών παίζει η οικογένεια. Οι διατροφικές συνήθειες που ακολουθούν οι γονείς επηρεάζουν το παιδί σε σχέση με την διατροφή του.

Το παιδί πρέπει να καταναλώνει ποικιλία τροφίμων από τις πέντε μεγάλες ομάδες τροφίμων. Κάθε ομάδα του δίνει σημαντικά θρεπτικά συστατικά και βιταμίνες. Οι πέντε ομάδες είναι τα λαχανικά, φρούτα, ψωμί-δημητριακά ή ζυμαρικά, πρωτεϊνικά τρόφιμα.

Η διατροφή του παιδιού θα πρέπει να περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία τροφών, ώστε το παιδί :

- Να λαμβάνει ισορροπημένα όλα τα αναγκαία θρεπτικά συστατικά
- Να γνωρίζει νέες γεύσεις
- Να μην αντιμετωπίζει προβλήματα παχυσαρκίας ή υποσιτισμού

3.2. Υγιεινή διατροφή και Νηπιαγωγείο

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ότι τα παιδιά στο νηπιαγωγείο ολοένα και περισσότερο απομακρύνονται από τις υγιεινές διατροφικές συνήθειες. Βασικό ρόλο όπως ανέφερα παραπάνω παίζει η οικογένεια και τα διατροφικά της πρότυπα, τα

ΜΜΕ που δημιουργούν και προβάλλουν διατροφικά πρότυπα που απέχουν από αυτά που θα πρέπει να ακολουθήσει ένα παιδί προσχολικής ηλικίας (Junk food). Η ένταξη της μητέρας στην αγορά εργασίας και η έλλειψη χρόνου την αναγκάζουν αρκετές φορές να ετοιμάζει κάτι γρήγορο και πρόχειρο για την οικογένεια αλλά και για το παιδί στο νηπιαγωγείο (πίτσα, έτοιμα σνακ, φαγητό delivery, κλπ.) και να απομακρύνεται από το πρότυπο της Μεσογειακής Διατροφής που είναι η βάση για μια υγιεινή διατροφή. Έτσι δημιουργείται η ανάγκη να γνωρίσουν τα παιδιά τη Μεσογειακή διατροφή και την σημασία της στην ποιότητα ζωής, να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στις υγιεινές τροφές και να τροποποιήσουν τις διατροφικές τους συνήθειες.

Οι παιδαγωγοί μέσα από διάφορες δραστηριότητες αναλαμβάνουν να εξοικειώσουν τα παιδιά με την υγιεινή διατροφή. Καθώς τις τελευταίες δεκαετίες έχουν συγγραφεί αρκετά παιδικά βιβλία για την υγιεινή διατροφή μπορούν μέσα από αυτά να τονίσουν τα πλεονεκτήματα της υγιεινής διατροφής, να γνωρίσουν τα παιδιά τις ομάδες των τροφών που πρέπει να προσλαμβάνουν.

Δ' Κεφάλαιο

4.Ανάλυση και παρουσίαση των επιλεγμένων εικονογραφημένων βιβλίων για την διατροφή

4.1. Μια φορά ήταν.... Η Κολοτούμπα

Τίτλος βιβλίου	Μια φορά ήταν... η Κολοτούμπα Ένα παραμύθι για τη σωστή διατροφή
Συγγραφέας	Σοφία Μαντούβαλου
Εικονογράφηση	Νίκος Μαρουλάκης
Έτος έκδοσης	2010
Εκδοτικός οίκος :	Καστανιώτη

Περίληψη

Η Κολοτούμπα, μια μαιμού που έτρωγε μόνο μπανάνες είχε στόχο να βγει πρώτη στους αγώνες της ζούγκλας, στο άλμα σε εκατό σχοινιά. Η πρώτη της προσπάθεια ήταν μια παταγώδης αποτυχία, καθώς στο τρίτο πήδημα βρέθηκε φαρδιά πλατιά κάτω. Ένοιωθε μεγάλη ντροπή και στεναχώρια και έκλαιγε συνεχώς. Όταν τη συνάντησε ο φίλος της ο Πάνωκάτω και έμαθε τι της συνέβη της εξήγησε πως ο λόγος που δεν τα κατάφερε και νοιώθει κουρασμένη είναι ότι δεν τρώει σωστά, δεν κοιμάται σωστά και δεν γυμνάζεται σωστά. Για να είναι γερή και δυνατή πρέπει να τρώει σωστά. Όταν σε ένα μήνα ξανασυναντήθηκαν ο Πάνωκάτω διαπίστωσε πως εξακολουθούσε να είναι απογοητευμένη και κουρασμένη. Μόλις έμαθε πως απλά έτρωγε πολύ αλλά μόνο μπανάνες της εξήγησε πως θα πρέπει να τρώει από όλες τις τροφές. Μετά από ένα μήνα ο Πάνωκάτω συναντά το ίδιο σκηνικό και διαπιστώνει πως η Κολοτούμπα αγόρασε διάφορα τρόφιμα , αλλά τα περισσότερα άχρηστα και της εξήγησε πως θα πρέπει να διαλέγει σωστά το φαγητό της. Της μίλησε για τις 5 ομάδες τροφών που πρέπει να τρώει (5 δάχτυλα χεριού) . Μετά από ένα μήνα το σκηνικό δεν άλλαξε. Αφού ο Πάνωκάτω ενημερώθηκε για τον τρόπο διατροφής της Κολοτούμπας της εξηγεί πως είναι λάθος να τρώμε συνέχεια από τις ίδιες τροφές, θα πρέπει να τρώει κάθε μέρα από όλες τις ομάδες τροφών . Αφού ακολούθησε τις οδηγίες του φίλου της και με σκληρή προπόνηση η Κολοτούμπα κέρδισε το πρώτο βραβείο στους επόμενους αγώνες της ζούγκλας, στο άλμα σε εκατό σχοινιά

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας &κειμένου

Θεωρώ πως η Κολοτούμπα, το βιβλίο της σωστής διατροφής είναι ένα από τα πιο έξυπνα κείμενα που έχουν γραφτεί. Το βιβλίο περιγράφει με χιούμορ τις σωστές και λανθασμένες διατροφικές συνήθειες των σημερινών παιδιών. Με πολύ έξυπνο τρόπο δίνει στα παιδιά να κατανοήσουν τις πέντε ομάδες τροφών που θα πρέπει να καταναλώνουν (τα πέντε δάχτυλα του χεριού). Δεν παραλείπει να τονίσει και τις αντιδράσεις του σώματος στο σωστό και λανθασμένο τρόπο διατροφής.

Η ευρηματική εικονογράφηση με σκίτσα είναι πολύ κοντά σε κόμικς και κάνει την ανάγνωση ιδιαίτερα ελκυστική και ευχάριστη στα παιδιά. Εικονογραφικά είναι πολύ πρωτότυπη η επιλογή του ήρωα του βιβλίου, της Κολοτούμπας, μια διαφορετική μαϊμού στην εμφάνιση, όχι το τυποποιημένο ζωάκι. Η αναπαράσταση του Πάνωκάτω, του φίλου της ανταποκρίνεται απόλυτα στο όνομά του, καθώς τον βλέπουμε με το κεφάλι στο έδαφος και τα πόδια ψηλά, μια πολύ ευχάριστη μορφή με ισορροπημένα χρώματα στην εμφάνιση. Οι εικονογραφήσεις στο μεγαλύτερο μέρος τους αποπνέουν κίνηση και η χρήση των χρωμάτων είναι διακριτική και ρεαλιστική. Δεν υπάρχουν έντονα χρώματα. Εντυπωσιακή, αλλά παράλληλα λιτή καθώς και προσιτή και κατανοητή είναι η αναπαράσταση των καταστημάτων αγοράς τροφίμων (σελ. 12-13), καθώς και οι ολοσέλιδες αναπαραστάσεις των πέντε ομάδων τροφών (σελ.15-20) που πρέπει να τρώμε. Σχεδόν σε όλες τις σελίδες εμφανίζεται και ο Παρλαπίπας, ο πολύχρωμος παπαγάλος, φίλος της Κολοτούμπας, που λειτουργεί στις σελίδες ως υποβοήεας. Η σχέση εικόνας και κειμένου είναι αναλογική. Οι εικόνες είναι μεγάλες εκεί που πρέπει και μικρότερες σε μέγεθος αλλά μεγαλύτερες σε αριθμό στις υπόλοιπες σελίδες, ανάλογα με το περιεχόμενο του κειμένου.

4.2. Η Μιλένα και το φρικτό ψάρι

Τίτλος βιβλίου	Η Μιλένα και το φρικτό ψάρι
Συγγραφέας	Τριανταφύλλου Σώτη
Εικονογράφηση	Ντανιέλα Σταματιάδη
Έτος έκδοσης	2011
Εκδοτικός οίκος :	Πατάκη

Περίληψη

Η Μιλένα και το φρικτό ψάρι είναι μια συμπαθητική ιστορία που ασχολείται με το ζήτημα της σωστής διατροφής. Η Μιλένα μια Κυριακή που είχαν για φαγητό ψάρι, αρνείται να το φάει. Παρά τις παρακλήσεις στην μητέρα της και παρά την έρευνά της στο ψυγείο , όπου υπάρχουν μόνο υγιεινά τρόφιμα, καταλήγει να κοιμηθεί νηστική. Εξάλλου στην Μιλένα αρέσουν μόνο τηγανητές πατάτες, ντόνατς, σοκολάτες , κλπ. Έτσι την επόμενη μέρα στο σχολείο με τα χρήματα που έχει αγοράζει σοκολατούχο γάλα και σοκολάτα. Στις μέρες που ακολουθούν για την Μιλένα δεν αλλάζει κάτι διατροφικά, βρίσκει στο πιάτο το ίδιο ψάρι, ενώ στα δίδυμα αδέρφια της σερβίρονται άλλα φαγητά, της αρεσκείας της. Η Μιλένα γίνεται σκληρή με τα αδέρφια της , τα αποκαλεί ηλίθια και βλαμμένα (θεωρώ ότι δεν πρέπει να υπάρχουν τέτοιες λέξεις σε παιδικό βιβλίο), καθώς και με την μητέρα της (...σας μισώ όλους). Τρώει καθημερινά σοκολάτα και σοκολατούχο γάλα, ώσπου αηδιάζει και κάνει εμετό και τέλος αποφασίζει να φάει την επομένη το ψάρι. Απρόσμενα ωστόσο την σώζουν τα δύο της αδέρφια που συνωμοτούν, λέγοντάς ψέματα στη μητέρα τους ότι η Μιλένα έφαγε το ψάρι, ενώ το ψάρι το έφαγε η γάτα. Παρά την αρχική της αμφιβολία η μητέρα τους πείθεται και η τάξη αποκαθίσταται.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Μια απλή και κατανοητή ιστορία, που όμως διαμορφώνει έναν παιδικό χαρακτήρα ασυνήθιστο στην παιδική λογοτεχνία. Η Μιλένα είναι παραπονιάρικη και σκληρή, κάνει την επανάστασή της και μέσα από τις εικόνες , με τις εκφράσεις που είναι ορατές στο πρόσωπό της μας δίνει τον συγκρουσιακό χαρακτήρα τη ιστορίας (λέει διάφορα για τα αδέρφια της , δεν υπακούει στην μητέρα της, την οποία στεναχωρεί, λέγοντάς της ότι την μισεί). Λοιπόν το κείμενο πέρα από το θέμα της

διατροφής μας δίνει και άλλα ερεθίσματα συζήτησης, θέματα συμπεριφορών και χειρισμού από τους γονείς.

Ήδη από την εικονογράφηση του εξωφύλλου, εάν δεν είχε τίτλο το βιβλίο μας, θα μπορούσαμε να αντιληφθούμε το θέμα του. Η εικόνα της Μιλένας μπροστά σε ένα πιάτο με ψάρι δείχνει ξεκάθαρα τα συναισθήματα της αποστροφής που έχει για το πιάτο. Η μορφή της παιδικά ζωγραφισμένη, με το κεφάλι δυσανάλογα μεγαλύτερο από το σώμα, ίσως γιατί από το πρόσωπο γίνονται αντιληπτά τα συναισθήματα. Έτσι λοιπόν ήδη από τη σελίδα τρία η εικονογράφος πολύ πετυχημένα μας δίνει την απέχθεια της Μιλένας και οπτικά αλλά και γραπτά (επιλέγει να γράψει την άρνηση με μεμονωμένα έντυπα γράμματα από διάφορα περιοδικά). Η προσεκτική εικονογράφηση φαίνεται και από το γεγονός τη αναπαράστασης των διδύμων, των οποίων πιάτα και θέση ψαριών σε αυτά είναι πανομοιότυπη. Οι αναπαραστάσεις των τροφών (στο ψυγείο) θυμίζουν παιδικές ζωγραφιές, καθώς και τα διάφορα είδη ψαριών. Η εικόνα της Μιλένας με το σοκολατούχο γάλα και την σοκολάτα στην αγκαλιά της, καθώς και η εικόνα της επόμενης σελίδας που δείχνει την απέχθειά της για το ψάρι, απεικονίζουν καθαρά και παραστατικά τις διατροφικές της προτιμήσεις. Η παρουσία της γάτας σε κάθε σελίδα μας δείχνει τον ρόλο που θα παίξει αν και γίνεται αναφορά μόνο στο τέλος για αυτήν (μια εικόνα χίλιες λέξεις). Οι αναπαραστάσεις των τροφίμων, αν και παιδικές χρωματικά δίδονται ρεαλιστικά.

4.3 Τραγουδώ και μαθαίνω να τρώω σωστά

Τίτλος βιβλίου	Τραγουδώ και μαθαίνω να τρώω σωστά
Συγγραφέας	Λένα Τερκεσίδου
Εικονογράφηση	Νέστορας Ξουρής
Μουσική	Μάρω Θεοδωράκη
Έτος έκδοσης	2012
Εκδοτικός οίκος :	Διάπλαση

Περίληψη

Πρόκειται για ένα εξαιρετικά πρωτότυπο βιβλίο , που μέσα από κείμενο, μουσική και εικόνες το παιδί θα μάθει να τρώει σωστά. Στο βιβλίο υπάρχουν δύο παρέες που κάνουν πάρτι και περνάνε ωραία. Η μια παρέα ο Μηλένιος (ομάδα φρούτων), η Μπαρμπούνα (ψάρια), ο Φασολάκης (ομάδα λαχανικών), η Ντοματένια, η Φακένια (ομάδα οσπρίων) και ο Γαλατάκης μέσα από τραγουδάκια τονίζουν ο καθένας τα οφέλη του επικαλούμενοι στο τέλος ο καθένας έναν ήρωα ή ζώο που είναι οικείος για τα παιδιά με χαρακτηριστική δύναμη. Ο Γαλατάκης τον Ταρζάν, η Ντοματένια τον Σούπερμαν, η Μπαρμπούνα την γάτα την Ζουζού που τρελαίνεται για ψάρια, ο Μηλένιος που λέει πως ένα μήλο την ημέρα το γιατρό τον κάνει πέρα και ο Φασολάκης τον Σπάιντερμαν. Ο καθένας με την σειρά του παρουσιάζει και τα άλλα μέλη της ομάδας του. Στον αντίποδα η άλλη παρέα, η Κρουασένια, η Τσιπσένια, ο Σέβεν-Μπούφος , ο Ανθρακόλα, ο Σοκολατένιος, ο Παγωτένιος είναι η άλλη παρέα, η παρέα με τα βλαβερά τρόφιμα και όπως δηλώνουν περνάνε ωραία, «αλλά σε ξεγελάμε γιατί δεν σ' αγαπάμε». Ο καθένας λοιπόν με την σειρά του τραγουδά τις ζημιές που προκαλεί στον ανθρώπινο οργανισμό και προτείνει τι να καταναλώνεται αντί αυτού. Ο Ανθρακόλης που προκαλεί ζημιές στο στομάχι, προτείνει να πίνουμε χυμούς, η Τσιπσένια δηλώνει ότι έχει πολύ αλάτι και παχαίνει, ο Σέβεν Μπούφος που περιέχει χημικά και συντηρητικά προτείνει στα παιδιά να πίνουν νερό, ο Παγωτένιος με την ζάχαρη και τα λίπη προτρέπει τα παιδιά να τρώνε γρανίτες από φρούτα της μαμάς.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Μια εξαιρετικά προσεγμένη δουλειά, έξυπνη σύλληψη ως ιδέα βιβλίου, καθώς οι στίχοι συνοδεύονται και από μουσικό CD. Αυτό που εντυπωσιάζει στην

εικονογράφηση είναι οι ανθρωπόμορφοι χαρακτήρες των τροφών, παρουσιάζονται με ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Ο Γαλατάκης με χέρια, πόδια, στόμα και μάτια. Δίπλα από την ολοσέλιδη αναπαράσταση του χαρακτήρα-τροφίμου υπάρχει και η φυσική του εκδοχή όπως και στους υπόλοιπους χαρακτήρες τρόφιμα. Τα χρώματα είναι ρεαλιστικά και ζωντανά και παράλληλα γλυκά, χωρίς υπερβολικούς τόνους. Ο κάθε χαρακτήρας αναπαρίσταται στο φυσικό του χρώμα και σε αρκετά μεγάλο μέγεθος ίσως να πλησιάζει και το φυσικό του μέγεθος. Η διατροφική ομάδα των τροφίμων έχει μια χαρακτηριστικά χαρούμενη όψη. Η ομάδα των βλαβερών τροφών αν και αναπαρίσταται εξαιρετικά ελκυστικά σε εμφάνιση, σε φυσικά χρώματα και σχήματα ωστόσο διακρίνουμε στην έκφραση μια αίσθηση προβληματισμού. Η Κρουασένια φοράει κραγιόν, ο Σεβεν Μπούφος είναι σε μπουκάλι που κυκλοφορεί στην αγορά, η συσκευασία- η Τσιπσένια αναπαρίσταται με την φυσική της συσκευασία. Και εδώ οι χαρακτήρες έχουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά και εκφράσεις (η Κρουασένια φορά κραγιόν). Μια εξαιρετική εικονογράφηση των υγιεινών και επιβλαβών τροφίμων. Κείμενο και εικόνες βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία και ισορροπία, καθώς ότι διαβάζεται-ακούγεται από το κείμενο γίνεται εύκολα αντιληπτό και από τις εικόνες. Στην ομάδα των βλαβερών τροφίμων αναπαρίσταται δίπλα από το επιβλαβές τρόφιμο είτε το αντίστοιχο του υγιεινό ή η ζημιά που προκαλεί στον ανθρώπινο οργανισμό και στην υγεία.

4.4. Περιπέτεια στη Λιχουδανία

Τίτλος βιβλίου	Περιπέτεια στη Λιχουδανία
Συγγραφέας	Κατερίνα Μουρίκη-Κυριακή Ζακχαίου
Εικονογράφηση	Πέγκυ Φούρκα
Έτος έκδοσης	2013
Εκδοτικός οίκος :	Ψυχογιός

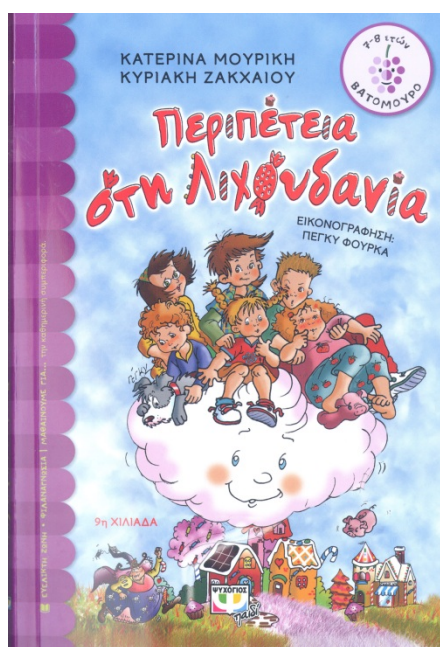
Περίληψη

Μια παρέα παιδιών, από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, φίλοι, η Μιράντα, ο Νικόλας, ο Μιχάλης, η Αλίκη και ο Άρης πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο. Συνεννοούνται την επόμενη μέρα να πάνε στον διατροφολόγο τον κύριο Τρόφιμο Βιταμίνα, κατόπιν προτροπής του Μιχάλη. Η Μιράντα που δεν ακολουθεί καθόλου υγιεινό τρόπο διατροφής, γι' αυτό είναι και παχουλή, φαίνεται να δυσανασχετεί, παρά το γεγονός ότι θέλει να γίνει μπαλαρίνα. Το ίδιο βράδυ η Μιράντα ανακαλύπτει ότι η μητέρα της βρήκε την κρυψώνα με τα γλυκά της και πέφτει απογοητευμένη για ύπνο. Κάποια στιγμή βρίσκεται με τον Νικόλα σε ένα σύννεφο από σαντιγί που τους προσγειώνει σε ένα μέρος που λέγετε Λιχουδανία. Ένα μέρος όπου τα πάντα είναι από σοκολάτα, καραμέλα, παγωτά, γλειφιτζούρια, κανταΐφια, μπισκότα και άλλα γλυκά. Ξαφνικά συναντάνε δύο αγόρια και ένα κορίτσι που δεν τα αναγνωρίζουν αρχικά, καθώς ήταν χοντρά σαν βαρελάκια, ήταν όμως οι φίλοι τους ο Μιχάλης, ο Άρης κι η Αλίκη. Τα παιδιά ενημερώνουν την Μιράντα ότι πρέπει να φύγουν γρήγορα από την Λιχουδανία καθώς εκεί ζει η μάγισσα Τουλούμπω, που θέλει να αρρωστήσουν τα παιδιά, καθώς κερδίζει εκατό χρόνια ζωής για κάθε παιδί που αρρωσταίνει. Μετά από ξεκαρδιστικές περιπέτειες στην Λιχουδανία, αλλά και φόβο να μην αρρωστήσουν τα παιδιά καταφέρνουν να ξεφύγουν και με την βοήθεια της Νάντιας και του διατροφολόγου κυρίου Τρόφιμου σώζονται. Ο κύριος Τρόφιμος ενημερώνει τα παιδιά για την σωστή διατροφή και τους δίνει τις ανάλογες συμβουλές. Μία είναι η λύση, βιταμίνες, πρωτεΐνες και σωστή διατροφή για να παραμείνουν υγιή.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Ξεκινάμε με ένα εξαιρετικό εξώφυλλο, μια αναπαράσταση της Λιχουδανίας, ένα χωριό που είναι γεμάτο με απαγορευμένα τρόφιμα για τα παιδιά. Το μεγαλύτερο χώρο της εικονογράφησης τον καλύπτει η ομάδα των φίλων που πάνω σε ένα

συννεφάκι ταξιδεύουν σε μια χώρα που αντιλαμβανόμαστε ότι θα ζήσουν μια συναρπαστική αλλά ίσως όχι και τόσο ευχάριστη περιπέτεια όπως δηλώνει η παρουσία της μάγισσας κάτω αριστερά στο εξώφυλλο. Στο εσωτερικό το βιβλίο ξεκινά με δύο ολοσέλιδες παρουσιάσεις των ηρώων, οι οποίοι συστήνονται και δηλώνουν σε ποια τάξη πηγαίνουν. Και σε αυτό το βιβλίο η αναπαράσταση οδηγεί στις αναπαραστάσεις των κόμικς. Τα χρώματα είναι ιδιαίτερα απαλά, οι αναπαραστάσεις ρεαλιστικές (παιδιά στην αυλή σχολείου). Στο μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου οι αναπαραστάσεις περιστρέφονται γύρω από τα επιβλαβή γλυκά. Η Λιχουδανία αναπαρίσταται εξαιρετικά ελκυστική, θα έλεγα ότι ίσως παραπέμπει στο παραμύθι Χένσελ και Γκρέτελ, τα σπιτάκια μοιάζουν με τα ζαχαρωτά σπιτάκια που βρίσκουμε στα ζαχαροπλαστεία. Οι εικόνες των παχουλών παιδιών είναι απολαυστικές και ταυτόχρονα ρεαλιστικές με τις τεράστιες κοιλιές τους. Η αναπαράσταση της μάγισσας φοβερή, άσχημη και χοντρή, όπως επίσης και των υπασπιστών της, του Χοληστερόλη, του Απάκια Παχάκια, του Ξεφτέρη Τερηδόνα. Τα πρόσωπα είναι εκφραστικά ζωγραφισμένα, δείχνουν την αγωνία των παιδιών, τον προβληματισμό (σκηνή με τον κύριο Τρόφιμο αφού επιστρέψουν). Οι αναπαραστάσεις των υγιεινών τροφών είναι αρκετά ρεαλιστικές, αλλά μικρές ως εικόνες. Θεωρώ ότι η σχέση εικόνας-κειμένου είναι ελαφρώς δυσανάλογη.

— Μιροντούλα μου, τόσο χαίρομαι που σος βλέπω! Νικόλα, είσαι καλός!

— Καλός είμαστε αλλά... δεν... δηλαδή... Αλίκα, εσύ; Μικέλη! Άρη! Πώς αινάξατε έτσι, βρε παιδιά;

— Είναι αλόκληρη ιστορία, που να σας τη λέμε, είχε θλιμμένος ο Μικέλης. Το θέμα είναι να καταφέρουμε να φύγουμε από δω. Η μαγική τρύπα όμως δε μας χωράει πια κι η μάγισσα Τουλούμπου αργά ή γρήγορα θα κάνει τόσο κακό στην υγεία μας που δε θα βρούμε γιοιράκι.

— Ποια είναι αυτή η Τουλούμπου; απόρησε η Μιρόντα.

— Αυτή που μας έκανε χοντρούς σαν τουλούμπες. Τι θέλαμε κι εμείς να μπουέμε μέσο σ' εκείνη την τρύπα! αναστέναξε ο Άρης.

— Για ποια τρύπα μιλάς; Δεν καταλαβαίνω λέξη, είπε η Μιρόντα μερδωμένη με όσα άκουγε.

— Μήπως για την τρύπα του άουτος; πετάκισε ο Νικόλας σαν παπαγάλος.

4.5. Στον λαχανόκηπο με τον παππού και τη γιαγιά

Τίτλος βιβλίου	Στον λαχανόκηπο με τον παππού και τη γιαγιά
Συγγραφέας	Gerda Muller
Εικονογράφηση	Gerda Muller
Έτος έκδοσης	2014
Εκδοτικός οίκος :	Καλειδοσκόπιο

Περίληψη

Παρότι αυτό το βιβλίο δεν μπορεί να ενταχθεί ακριβώς στο είδος της παιδικής λογοτεχνίας θεωρώ ότι αποτελεί ένα πολύτιμο βιβλίο για τα παιδιά και για την παιδαγωγό και ένα ερέθισμα να γνωρίσουν μια εξαιρετικά ωφέλιμη διατροφική ομάδα τα λαχανικά. Ιδιαίτερα ελκυστικό γίνεται το βιβλίο με την αναφορά του παππού και της γιαγιάς, αφού για τα παιδιά αποτελούν ιδιαίτερα αγαπητά πρόσωπα. Το βιβλίο μας δείχνει πως τα παιδιά μέσα από διακοπές με τον παππού και την γιαγιά, για όσους έχουν κήπο, μπορεί να γνωρίσουν τα λαχανικά που μόνο στο σουπερμάρκετ βλέπουν. Παράλληλα μας δείχνει πως μέσα στο λαχανόκηπο το παιδί μπορεί να συνδυάσει άσκηση (σκάβω, ποτίζω) και εργασία. Το παιδί γνωρίζει τι μπορεί να του προσφέρει η γη, ποια τρόφιμα καλλιεργούνται, πως μεγαλώνουν τα φυτά (μεγαλώνουν και την νύχτα). Μαθαίνουν την διαδρομή των λαχανικών, από τον λαχανόκηπο στην αγορά του χωριού και από τα μεγάλα χωράφια στο σουπερμάρκετ.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας &κειμένου

Το βιβλίο, με σκληρό εξώφυλλο και οπισθόφυλλο. Στα εσώφυλλά τους υπάρχει μια εξαιρετική αναπαράσταση των οκτώ οικογενειών των λαχανικών, λαχανικά-καρποί, βολβοί, κόνδυλοι, άνθη, βλαστοί, σπόροι, φύλλα, ρίζες. Πέρα από την ζωγραφική αναπαράσταση των διάφορων εικόνων στο βιβλίο υπάρχει και ρεαλιστική αναπαράσταση των λαχανικών. Οι εικόνες είναι γεμάτες κίνηση. Οι δεξιές σελίδες του βιβλίου έχουν εικονογραφηθεί εξολοκλήρου, με το κείμενο και μικρές αναπαραστάσεις στην αριστερή πλευρά. Τα χρώματα είναι φυσικά, τα λαχανικά με τις σωστές αποχρώσεις. Θεωρώ πως μόνο αυτός που θα πιάσει στα χέρια του αυτό το βιβλίο και θα το ξεφυλλίσει θα καταλάβει πόσο εξαιρετικό βιβλίο είναι. Η Σοφία, η ηρωίδα του βιβλίου υπάρχει σε κάθε σελίδα με τον παππού της, είτε με έναν γείτονα τον Λουκά, που με την καθοδήγησή τους την βλέπουμε να σκάβει, να φυτεύει, να

4.6. Το σάντουιτς του γίγαντα

Τίτλος βιβλίου	Το σάντουιτς του γίγαντα
Συγγραφέας	Ευγένιος Τριβιζάς
Εικονογράφηση	Άγης Αγησιλάου
Έτος έκδοσης	2015
Εκδοτικός οίκος :	Διάπλαση

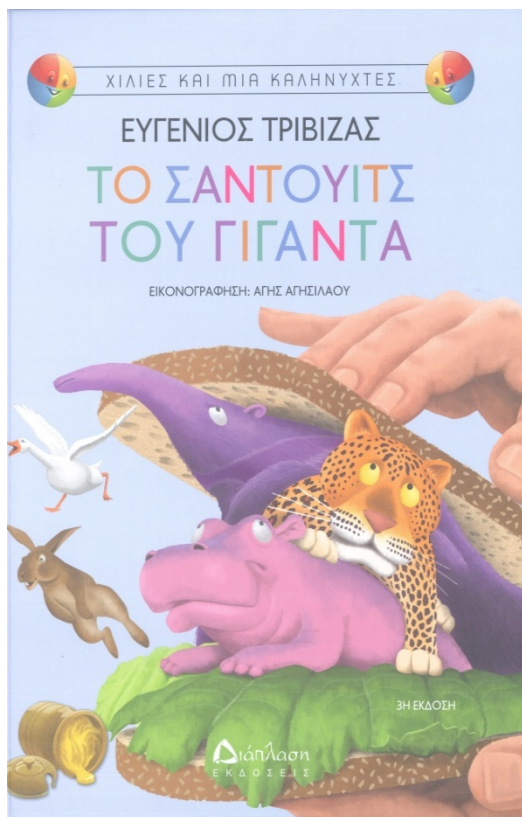
Περίληψη

Στην χώρα των γιγάντων ζούσε ο γίγαντας Μπομ Αμπεμπαμπλομ Τουκιθεμπλόμ ένας εξαιρετικά ακατάστατος γίγαντας που δύσκολα μπορούσε να χορτάσει. Αποφασίζει λοιπόν να φτιάξει ένα χορταστικό σάντουιτς. Με δυσκολία και σε απίθανα σημεία βρίσκει δυο φέτες ψωμί και δύο φύλλα μαρουλάκι. Όμως δεν του φαίνεται αρκετά χορταστικό και αποφασίζει να το εμπλουτίσει με έναν ιπποπόταμο που περνούσε έξω από το παράθυρό του, πρόσθεσε μια λεοπάρδαλη, έναν μυρμηγκοφάγο, έναν σκαντζόχοιρο, ένα κουνέλι, μια χήνα, ένα καναρίνι και μια λιμπελούλα. Για να το κάνει πιο νόστιμο ήθελε να βάλει και μουστάρδα που δεν την έβρισκε. Όσο έψαχνε την μουστάρδα τα ζώακια κατάφεραν να απελευθερωθούν και φάγανε το ψωμί και τα μαρουλόφυλλα. Όταν τέλος ο γίγαντας ανακάλυψε την μουστάρδα μέσα στο μαξιλάρι του και επέστρεψε, διαπίστωσε ότι το περιεχόμενό του είχε εξαφανιστεί. Το ψωμί και τα μαρουλόφυλλα είχαν φαγωθεί, είχε μείνει μόνο ένας σπόρος σουσαμιού που τον έφαγε σιγά-σιγά αφού τον βούτηξε στην μουστάρδα. Ωστόσο το πάθημα δεν του έγινε μάθημα και συνέχισε να είναι ακατάστατος και όποτε έφτιαχνε ένα σάντουιτς πάντα έψαχνε την μουστάρδα και όταν την έβρισκε το σάντουιτς ήταν εξαφανισμένο.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Ένα ακόμη εξαιρετικό βιβλίο από τον Ευγένιο Τριβιζά, μια πολύ προσεγμένη και ποιοτική δουλειά. Το εξώφυλλο σκληρό, στο οποίο η εικονογράφηση του σάντουιτς συνάδει με τον τίτλο. Ένα τεράστιο σάντουιτς για τον γίγαντα, τα χρώματα εντυπωσιακά, ζωντανά, αλλά και ταιριασμένα. Στο εσωτερικό του βιβλίου ο εικονογράφος έκανε εξαιρετική δουλειά. Η αναπαράσταση της χώρας που ζει ο γίγαντας και του ίδιου του γίγαντα σε δύο σελίδες δίνει μια εξαιρετική εικόνα, με την έκφραση του γίγαντα να παραπέμπει σε αγαθό άτομο. Ρεαλιστικά δοσμένη και με

σωστά χρώματα είναι και η ακαταστασία που επικρατεί στους χώρους του σπιτιού του γίγαντα. Βλέπουμε πολλές λεπτομέρειες, τι υπάρχει σε ένα σπίτι, άτσαλα πεταμένα, και μέσα σε αυτά και τις διατροφικές προτιμήσεις του γίγαντα, μια κονσέρβα, ένα χωνάκι χωρίς παγωτό, αλάτι. Ακόμη και η εμφάνισή του υποδηλώνει την τσαπατσουλιά του, φοράει δύο διαφορετικά παπούτσια. Οι αναπαραστάσεις των ζώων που χρησιμοποιεί ο γίγαντας είναι ζωντανές, τα ζωάκια έχουν μια έκφραση τρόμου όταν τα τοποθετεί στο σάντουιτς. Η εικονογράφηση έχει την σωστή ροή, παρακολουθεί το κείμενο, ίσως και μόνο βλέποντας τις εικόνες ένα παιδί καταλαβαίνει την εξέλιξη της ιστορίας, ίσως όχι και το τέλος. Αυτό που με ξένισε λίγο στο βιβλίο είναι η χρήση των ζωντανών ζώων στο σάντουιτς. Ίσως αποτελεί ένα λανθασμένο ερέθισμα για τα παιδιά. Τα ζώα αναπαρίστανται μέσα από μια πανδαισία χρωμάτων, ροζ, μωβ, μπλε. Η εικονογράφηση είναι εξαιρετικά ρεαλιστική, σου δίνει την αίσθηση ότι είσαι έτοιμος να μπεις στο σπίτι του γίγαντα. Σε αρκετά σημεία η εικονογράφηση είναι δισδιάστατη, π.χ. στην σελίδα που ο γίγαντας απλώνει το χέρι του να πιάσει την τίγρη. Η κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους των ολοσέλιδων εικόνων στις δεξιές σελίδες από τον γίγαντα δικαιολογείται, είναι γίγαντας.

Πήγε να το βάλει στο στόμα του το μαρούλομυλο-σάντουιτς και να το κόψει, αλλά την τελευταία στιγμή σταμάτησε και δεν το έφαγε. Το κοίταξε από δω, το κοίταξε από κει και σκεφτόμενος και δεν έμεινε καθόλου με καθόλου ευχαριστήμενος.

— Δε μου φάνεσαι αρκετά κοροτσάκι, σκέφτηκε. Κάτι χρειάζεται ακόμα... Τι χρειάζεται όμως, τι;

Εκείνη τη στιγμή είδε έναν ροζ, προμηνυτικό σποσπόσμο να περνάει έξω από τον δρόμο.

Ο Μπαου Αμπεμαγκάλου Τουκθιητλίου άπλωσε έτσι το χέρι του, άρπαξε τον ροζ, στρογγυλό σποσπόσμο, άνοιξε το σάντουιτς και τον οικουμπος πόνια από τα πέλωμα πράσινα μαρούλομυλο και έφαξε... τι έφαξε;

Έφαξε ένα σποσπόσμο-μαρούλομυλο-σάντουιτς!

4.7. Ο ωραίος Δαρείος

Τίτλος βιβλίου	Ο ωραίος Δαρείος
Συγγραφέας	Σοφία Ζαραμπούκα
Εικονογράφηση	Σοφία Ζαραμπούκα
Έτος έκδοσης	2016
Εκδοτικός οίκος :	Πατάκη

Περίληψη

Ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά βιβλία για την διατροφή είναι ο ωραίος Δαρείος, ένας γάτος. Μέσα από τις περιπέτειες του γάτου Δαρείου δίνονται οι σωστές διατροφικές συνήθειες. Ο Δαρείος ένας καλομαθημένος και σνομπ γάτος ανήκει στον διατροφολόγο Τίτο. Λόγω και της ιδιότητάς του ο Τίτος έχει καθημερινό πρόγραμμα στην διατροφή του. Καλό πρωινό με βούτυρο, μέλι, χυμό και γάλα. Το πρόγραμμα της εβδομάδας είναι προκαθορισμένο. Την Δευτέρα ψωνίζουν τα λαχανικά από την λαϊκή. Η Τρίτη έχει ψάρι που είναι ιδιαίτερα αγαπητό στον Δαρείο, θα μπορούσε να τρώει συνέχεια ψάρι. Η εβδομάδα συνεχίζεται με όσπρια, φασολάκια, κοτόπουλο με μπάμιες και το Σαββατοκύριακο ψητό. Απαραίτητα είναι στην διατροφή τους η σαλάτα και τα φρούτα, αλλά και το γλυκό. Όταν φεύγει για λίγες μέρες ο κύριος Τίτος και ενώ έχει αφήσει φαγητό στον Δαρείο, αυτός αποφασίζει να βγει έξω για να φάει από τα σκουπίδια υπολείμματα από τις απαγορευμένες τροφές. Και εκεί αρχίζει η περιπέτεια, τσακώνεται με έναν αγριόγατο, τον κερδίζει όμως καθώς είναι δυνατός λόγω καλής διατροφής. Τον απορρίπτει η αγαπημένη του γάτα, της κυρίας Τασίας της φουρνάρισσας, γιατί εν τω μεταξύ έχει λερωθεί και παχύνει, κοιμάται κάτω από αμάξια. Όταν αποφασίσει όμως να επιστρέψει έχει παχύνει τόσο, που δεν χωρά πλέον από την τρύπα που είχε βγει. Δεν έχει να περιμένει παρά να γυρίσει ο κύριος Τίτος, ο οποίος όταν επιστρέφει και τον βρίσκει στο χαλάκι της εξώπορτας, τον επιπλήττει. Όμως ο Δαρείος έχει πάρει το μάθημά του. Θα επιστρέψει στην υγιεινή διατροφή και άσκηση για να αποκτήσει την παλιά του αίγλη.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Στον ωραίο Δαρείο συμπίπτει συγγραφέας και εικονογράφος να είναι το ίδιο πρόσωπο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια αρμονία κειμένου και εικόνας. Οι εικόνες είναι ιδιαίτερα εκφραστικές, η αλαζονεία του Δαρείου αποτυπώνεται με θαυμάσιο

τρόπο. Οι εικονογραφήσεις , ολοσέλιδες, έχουν σαν πρώτο πλάνο τον ήρωα μας τον Δαρείο. Τα χρώματα είναι σε παστέλ αποχρώσεις. Οι εικόνες έχουν κίνηση (η λαϊκή), Οι αναπαραστάσεις των τροφίμων είναι αφηρημένες , όπως και τα ψάρια στην παραγορά. . Το ίδιο συμβαίνει και στο τραπέζι με την σαλάτα. Ωστόσο θεωρώ πως ένα μικρό παιδί μπορεί να αντιληφθεί από το χρώμα και το σχήμα κατά προσέγγιση το κάθε είδος. Η εικόνα όπου άνθρωπος και ζωάκι κάθονται στο ίδιο τραπέζι είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, δείχνει την εξοικείωση. Οι εικόνες με τον Δαρείο να χορεύει, να ετοιμάζεται να ορμήσει, να μαλώνει με τον αγριόγατο, να τεντώνεται έχουν κίνηση. Το ίδιο και η εικόνα του Δαρείου στο γυμναστήριο.

4.8. Το μυστικό της τροφοπυραμίδας

Τίτλος βιβλίου	Το μυστικό της τροφοπυραμίδας
Συγγραφέας	Πηνελόπη Μωραίτου
Εικονογράφηση	Λιάνα Δενεζάκη
Έτος έκδοσης	2017
Εκδοτικός οίκος :	Πορφύρα

Περίληψη

Μια παρέα παιδιών, ο Οδυσσέας ο γλυκοδοντάκης, ή αφρατο-ζυμαρούλης ή φουσκομπαλίτσα μαζί με τα αδέρφια του ξεκινούν ένα βράδυ Κυριακής μια μεγάλη μαγική περιπέτεια στην χώρα της διατροφής. Το μαγικό μπαούλο της γιαγιάς Άσπας, στο οποίο έψαχνε το βιβλίο των συνταγών της ο Οδυσσέας, όταν ανοίγει πλημμυρίζει τον χώρο με μαγεία. Βρίσκονται ξαφνικά στην χώρα του Τροφοχαμών και της Φρουτοπάτρας και μαθαίνουν πως κατέληξε η Φρουτοπάτρα αιχμάλωτη στην λιχουδοτροφοπυραμίδα. Ο Ονούφριος Μασαχάψα και ο Αλ Γραπόνε φυλάκισαν την Φρουτοπάτρα για να τους μαγειρεύει. Ξεκινώντας να απελευθερώσουν την Φρουτοπάτρα ανεβαίνουν ένα-ένα τα σκαλιά της πυραμίδας. Συναντούν τους θυμωμένους υδατάνθρακες, την πατατούλα, τον μυστικό πράκτορα 00-φρεσκοσπανάκη, τους λαχανάκηδες και φρουτάκηδες, τις πρωτεΐνες θεατρίνες, την Μαρίκα την τσιπούρα και τέλος καταφέρνουν να σώσουν την Φρουτοπάτρα. Μέσα από το ταξίδι τους γνωρίζουν όλες τις τροφές της τροφοπυραμίδας από την βάση στην κορυφή. Στο κείμενο περιέχονται αρκετές υγιεινές συνταγές, καθώς και παροιμίες, αινίγματα και γλωσσοδέτες.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Ένα εξαιρετικά πλούσιο βιβλίο σε εικονογραφήσεις. Ο συνδυασμός των πυραμίδων της Αιγύπτου με την τροφοπυραμίδα είναι αρκετά έξυπνος, καθώς και η εμπλοκή του φαραώ στις περιπέτειες των ηρώων. Στο εσώφυλλο υπάρχει μια τυπική παιδική αναπαραστάση της τροφοπυραμίδας. Χρώματα χρησιμοποιούνται και σε διάφορες λέξεις στο βιβλίο, όποιες έχουν σχέση με την διατροφή, για να αποτυπωθούν καλύτερα από τα παιδιά οι λέξεις-κλειδιά. Οι αναπαραστάσεις μοιάζουν είτε με κόμικς είτε με σκηνές από εικονογραφημένα του Ντίσνεϋ. Σε ότι όμως αφορά την παρουσίαση των ομάδων τροφών είναι οι αναπαραστάσεις

ρεαλιστικές και συνοδεύονται και από επεξηγηματικό κείμενο. Οι τεχνικές εικονογράφησης που χρησιμοποιεί η συγγραφέας είναι διαφορετικές. Υπάρχει υπερβολή στα χρώματα. Τα τρόφιμα από την μέση του βιβλίου, όταν ξεκινά το ταξίδι της τροφοπυραμίδας, αναπαρίστανται με ανθρώπινα χαρακτηριστικά και έχουν αρκετή κίνηση. Θεωρώ ότι οι ένθετες συνταγές στην πορεία της ιστορίας διακόπτουν την ροή του βιβλίου. Το παιδί χάνει την συνέχεια των εικόνων.

4.9. Η κυρά Διατροφή πρώτη στη μαγειρική !

Τίτλος βιβλίου	Η κυρά Διατροφή πρώτη στη μαγειρική
Συγγραφέας	Λητώ Τσακίρη Παπαθανασίου
Εικονογράφηση	Νίκος Γιαννόπουλος
Έτος έκδοσης	2018
Εκδοτικός οίκος :	Τζαμπίρης Πυραμίδα

Περίληψη

Η ιστορία μας ξεκινά στο Γευσιχώρι όπου μέσα στο μαγειρείο φρούτα και λαχανικά στήσανε καβγά. Προστέθηκαν και τα ζυμαρικά, τα γλυκά και άλλα τρόφιμα και κάνανε χάλια την κουζίνα της κυρά Διατροφής. Προσπαθεί να μάθει τον λόγο της φασαρίας. Τα τρόφιμα της λένε πως ψάχνουν να βρουν ποιο είναι το πιο σημαντικό και βασικό στην ζωή των ανθρώπων. Το καθένα ξεσπαθώνει και λέει πως είναι το πιο σημαντικό. Η κυρά Διατροφή τους ζητά να ηρεμήσουν και να ψάξουν όλοι μαζί και να φτιάξουν την πυραμίδα της διατροφής, για να μάθουν παιδιά και γονείς να τρέφονται σωστά. Το παγωτό ανταγωνίζεται το γάλα, το μήλο το αβοκάντο, η σαρδέλα το χταπόδι, τα κρέατα βγήκαν με βιάση από την σακούλα, η κότα και τα αυγά προσπαθούν να επιβληθούν. Στον χορό μπαίνει και το ελαιόλαδο, η βάση της Μεσογειακής Διατροφής, τα όσπρια, οι υδατάνθρακες και ίνες, πρωτεΐνες, λιπαρά και το ψωμί. Αφού τους άκουσε όλους η κυρά Διατροφή φτιάχνει την πυραμίδα διατροφής για τα παιδιά και μαθαίνει στα παιδιά τι ώρα να τρώνε και τι.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Πρόκειται για μια ευχάριστη ιστορία που με ευφάνταστο τρόπο βοηθά τα παιδιά να εξοικειωθούν και να κάνουν κτήμα τους τους κανόνες σωστής διατροφής. Στο εξώφυλλο κυριαρχεί η εικόνα της κυρά- Διατροφής, με εξαιρετικά πετυχημένο τρόπο. Μια νοικοκυρά παραδοσιακή με το φακίολι και γύρω της τα σύνεργα μαγειρικής και σε μια γαβάθα και γύρω της τα διάφορα είδη τροφών. Στο εσώφυλλο υπάρχουν στην σειρά παρατεταγμένα διάφορα είδη τροφών, σε κίνηση, χορεύοντας, χοροπηδώντας και με ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Στις σελίδες του βιβλίου κυριαρχούν κατά το μεγαλύτερο μέρος οι εικόνες των τροφίμων. Η εικονογράφηση εξαιρετικά παραστατική, τα τρόφιμα σε κίνηση με ανθρώπινα χαρακτηριστικά, όπως και τα κουζινικά, μας βοηθούν μέσα από τις ζωντανές εκφράσεις τους να αντιληφθούμε τα

συναισθήματά τους (μαλώνουν). Τα χρώματα είναι και εδώ παστέλ. Στην πορεία των σελίδων αρκετά τρόφιμα αναπαρίστανται αρκετά μεγάλα, ίσως και σε φυσικό μέγεθος. Τα κείμενα που συνοδεύουν τις εικόνες μας δίνουν την χρησιμότητα του κάθε τροφίμου ή της ομάδας τροφίμων. Εξαιρετικά πετυχημένη σύλληψη της εικονογράφησης.

4.10 Μεγαλώνω με σωστή διατροφή

Τίτλος βιβλίου	Μεγαλώνω με σωστή διατροφή
Συγγραφέας	Μπακαλιού Φανή
Εικονογράφηση	Θανάσης Γκιόκας
Έτος έκδοσης	2019
Εκδοτικός οίκος :	Ελκυστής

Περίληψη

Από το Α έως το Ω μεγαλώνω με σωστή διατροφή. Το βιβλίο αυτό μέσα από τα γράμματα του αλφάβητου προσπαθεί να βάλει μια τάξη στην διατροφή των παιδιών και να τα βοηθήσει να καταλάβουν τις βασικές έννοιες της διατροφής και να τα οδηγήσει με απλό και διασκεδαστικό τρόπο να κάνει τα πρώτα βασικά βήματα στην καθημερινή υγιεινή διατροφή. Μέσα από κάθε γράμμα της αλφαβήτου δίνεται και ένας όρος της σωστής διατροφής, Α για Ανάπτυξη, Β για Βιταμίνες, Γ για Γάλα και γαλακτοκομικά, Δ για Δημητριακά και ψωμί, Ε για Ενέργεια, Ζ για Ζωντάνια, Η για Ηλικία, Θ για Θερμίδες, Ι για ιχνοστοιχεία, Κ για Κρέας, Λ για Λάδι, Μ για Μεσημεριανό, Ν για Νερό, Ξ για Ξηρούς Καρπούς, Ο για όσπρια, Π για Πρωινό, Σ για Σώμα, Τ για ΥδαΤάνθρακες, Υ για Υγεία, Φ για Φρούτα και Λαχανικά, Χ για Χυμούς, Ψ για Ψάρια και Θαλασσινά και τέλος Ω για Ωρα για πράξη. Όλα εξηγούνται με απλό και κατανοητό τρόπο για το παιδί. Μέσα από αυτήν το έξυπνο βιβλίο το παιδί μπορεί να μάθει εύκολα και να κατανοήσει την σημασία της σωστής διατροφής.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας & κειμένου

Η εικονογράφηση ευφάνταστη και ελκυστική για μικρά παιδιά. Το μεγαλύτερο μέρος της σελίδας το καλύπτει η εικονογράφηση. Οι εικόνες μας δείχνουν τι προσφέρουν οι σωστές διατροφικές συνήθειες στο παιδί, τον κάνουν σούπερμαν, μπορεί να πετάει. Δείχνουν το παιδί αθλητή χωρίς ενέργεια καθώς δεν τρέφεται σωστά και το παιδί αθλητή με σωστή διατροφή γεμάτο ζωντάνια. Τονίζουν στο παιδί ότι η διατροφή παίζει ρόλο στην υγεία μέχρι τα βαθιά γεράματα. Υπάρχει μια πανδαισία χρωμάτων σωστά συνδυασμένα. Όλες οι ομάδες τροφών υγιεινής διατροφής αναπαρίστανται με ολοσέλιδες εικόνες, δείχνοντας ταυτόχρονα τι προσφέρουν. Στην τελευταία σελίδα η συγγραφέας προτρέπει το παιδί να γίνει αυτός

ο διαιτολόγος στην οικογένεια. Ο συνδυασμός εικόνας και κειμένου είναι εξαιρετικά αρμονικός. Η επιλογή χρήσης των γραμμάτων του αλφάβητου είναι ιδιαίτερα έξυπνη και πρωτότυπη, εξάπτει την φαντασία του παιδιού.

4.11 Θυμωμένα Λαχανικά

Τίτλος βιβλίου	Θυμωμένα Λαχανικά
Συγγραφέας	Claudio Gobetti
Εικονογράφηση	Diyana Nikolova
Έτος έκδοσης	2020
Εκδοτικός οίκος :	Τζαμπίρης Πυραμίδα

Περίληψη

Ο Χάρης ένα καλό και ήσυχο μικρό αγόρι μισεί τα λαχανικά. Όταν η μητέρα του σερβίρει λαχανάκια Βρυξελλών αρχίζει να πετά το φαγητό του. Η μητέρα του τον βάζει τιμωρία, όπως κάθε φορά που έρχονταν αντιμέτωπος με ένα πιάτο λαχανικά. Δεν τα αγαπούσε τα λαχανικά, γενικά δεν αγαπούσε τίποτε που ήταν πράσινο και φύτρωνε στο χώμα. Αλλά ούτε και αυτά τον συμπαθούσαν. Το ίδιο απόγευμα το Επαναστατικό Μέτωπο Λαχανικών απαγάγει τον Χάρη και τον μεταφέρει στο Ανώτατο Δικαστήριο Λαχανικών. Ο Χάρης καταλαβαίνει ότι δεν τον συμπαθούν. Ξεκινά η δίκη του και τον κατηγορούν ότι προσέβαλε, κακομεταχειρίστηκε και συκοφάντησε όλα τα λαχανικά και φρούτα και ότι αυτό μάλιστα γίνονταν κατ' επανάληψη. Όλα τα λαχανικά άρχισαν να απαγγέλουν τις κατηγορίες τους. Η κατάσταση ήταν δύσκολη για τον Χάρη, παρόλο που η πατάτα προσπάθησε να τον υπερασπιστεί. Αφού μίλησαν όλα τα λαχανικά ο Χάρης με θυμό δήλωσε ότι δεν αγαπάει τα λαχανικά και δεν θα τα φάει ποτέ.. Το δικαστήριο αποφάσισε να τιμωρήσει τον Χάρη για την συμπεριφορά του. Συζητώντας τα λαχανικά για την τιμωρία του δεν κατάλαβαν ότι ο Χάρης κατάφερε τρομαγμένος να το σκάσει. Ο Χάρης μόλις άνοιξε τα μάτια του αναρωτήθηκε αν ήταν όνειρο. Εκείνη την στιγμή η μητέρα του έφερε έναν δίσκο με φαγητό. Ο Χάρης έφαγε όλο το φαγητό του ακόμη και τα λαχανικά. Τα έφαγε γιατί πεινούσε ή από φόβο? Πάντως κατέληξε ότι πράγματι τα λαχανικά ήταν νόστιμα.

Ανάλυση αναπαραστάσεων-Σχέσεις εικόνας &κειμένου

Ένα ευκολοδιάβαστο βιβλίο με ωραία εικονογράφηση. Η εικονογράφηση καλύπτει όλες τις σελίδες, ο ρόλος του κειμένου είναι βοηθητικός. Κυριαρχεί το πράσινο χρώμα, το χρώμα των λαχανικών. Οι σελίδες που δεν έχουν κείμενο δίνουν την μορφή του Χάρη, της μητέρας του σε αρκετά μεγάλη διάσταση, καλύπτουν όλο

το μέγεθος της σελίδας. Η εικονογράφηση είναι δισδιάστατη, έχει βάθος. Οι αναπαραστάσεις του Χάρη είναι εκφραστικές, εύκολα γίνεται αντιληπτή η απέχθειά του για τα λαχανικά. Αλλά και οι αναπαραστάσεις των λαχανικών είναι εξαιρετικές, μοιάζουν πραγματικά θυμωμένα. Τα χρώματα είναι παστέλ. Βέβαια στις σελίδες που αναφέρονται στο δικαστήριο των λαχανικών εντύπωση κάνει η χρήση του ολόμαυρου φόντου, ασυνήθιστο για παιδικό βιβλίο. Θεωρώ όμως ότι η εικονογράφος το επέλεξε για να το τονίσει τον φόβο και τον τρόμο του ήρωα. Οι μορφές των λαχανικών είναι απολαυστικές, με ανθρώπινα χαρακτηριστικά χωρίς αυτό να αλλοιώνει την φυσική τους εμφάνιση. Εκφραστικές μορφές λαχανικών, να κλαίνε, να θυμώνουν, να μαλώνουν. Στις περισσότερες εικόνες ο Χάρης ως ήρωας του βιβλίου καλύπτει όλη την σελίδα. Η αναλογία κειμένου και εικόνας είναι πετυχημένη.

Συμπεράσματα

Η εικονογραφημένη παιδική λογοτεχνία έχει τεράστια σημασία και σημαντική συνεισφορά στην προσχολική ηλικία. Είναι γεγονός πως όσο πιο μικρό είναι το παιδί τόσο μεγαλύτερη η σημασία της εικόνας. Σύμφωνα με τον βραβευμένο εικονογράφο Σβετλίν Βασίλεφν “Στις μικρές ηλικίες η εικονογράφηση παίζει «πρωταγωνιστικό» ρόλο, ενώ, όσο μεγαλώνει ο αναγνώστης, η εικονογράφηση απελευθερώνει τον χώρο στο κείμενο. Στους ενήλικες, πια, η ύπαρξη εικόνας είναι απλώς μια εικαστική έκφραση. Τη σημασία της δεν θα μπορούσα να την κρίνω – είναι τόσο μεγάλη όσο κάθε άλλης τέχνης. Πιθανότατα, μάλιστα, ο ρόλος της να μην είναι να μεταφέρει τα νοήματα του κειμένου αλλά να συνδημιουργήσει το αδιαίρετο σύνολο που λέγεται βιβλίο.”

Ένα καλό εικονογραφημένο βιβλίο έχει πολλά οφέλη για τα παιδιά μας. Είναι η πρώτη επαφή του με τον μαγικό κόσμο του βιβλίου. Είναι βιβλία συνήθως μικρά, απλά και εύκολα στην κατανόηση, τα παιδιά τα επεξεργάζονται με μεγαλύτερη ευκολία. Δίνουν τα πρώτα ερεθίσματα για συζητήσεις πάνω σε θέματα όπως ο θυμός, η ζήλια, η φιλία, θέματα που συζητούνται πολύ πιο εύκολα μέσα από τις εικόνες. Εκτός από τον μαγικό κόσμο των βιβλίων τα παιδιά έρχονται σε επαφή και με τον κόσμο της τέχνης. Μαθαίνουν, ακούγοντας την ιστορία να παρατηρούν τις μικρές λεπτομέρειες που μπορεί να μην λέει με λόγια η ιστορία. Παράλληλα με τον τρόπο αυτό καλλιεργούν και την φαντασία τους. Τέλος επειδή αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της παιδικής τους ηλικίας, έχουν και μεγάλη συναισθηματική αξία για τα παιδιά. Μεγαλώνοντας θα επιστρέφουν σε αυτά θέλοντας να αναβιώσουν τα συναισθήματα εκείνης της ηλικίας.

Θεωρώ πως η δύναμη των εικόνων στα παραπάνω βιβλία είναι καταλυτική για την διαμόρφωση των διατροφικών συνηθειών των παιδιών. Οι εικόνες εξάπτουν την φαντασία των παιδιών. Επεξεργαζόμενα τις ελκυστικές εικόνες των υγιεινών τροφών και τροφίμων θα μπουν στην διαδικασία να δοκιμάσουν τρόφιμα τα οποία τους προκαλούσαν ίσως κάποια απέχθεια μέχρι πρότινος. Οι οπτικές εμπειρίες που θα αποκομίσουν μέσα από τις εικόνες θα τα βοηθήσουν στην εκμάθηση και εκτίμηση της υγιεινής διατροφής. Θα θέλουν και αυτά να γίνουν σούπερμαν ή ταρζάν, να γίνουν η κολοτούμπα και να κερδίσουν σε αγώνες και ο μόνος τρόπος θα είναι η σωστή διατροφή όπως την παρουσιάζουν οι εικόνες. Η αναπαράσταση των παχουλών παιδιών, η κακιά μάγισσα που θέλει να τα αρρωστήσει με τα γλυκά, η

αναπαράσταση του χοντρού Δαρείου που εγκατέλειψε την σωστή διατροφή και επέλεξε να τρώει μη υγιεινά από τα σκουπίδια θα τα αποθαρρύνουν και θα τα αποτρέψουν από μη υγιεινές επιλογές. Η εικόνα της Μιλένας που αρρωσταίνει με την σοκολάτα και το γάλα κακάο, τα οποία καταναλώνει συνεχώς θα προβληματίσει τα παιδιά, θα ταυτιστούν μαζί της και με τις συνήθειές της. Οι εικόνες από το δικαστήριο των θυμωμένων λαχανικών θα προβληματίσει τα παιδιά, θα αναρωτηθούν εάν και αυτά θα έχουν τις ίδιες συνέπειες αν δεν τρώνε λαχανικά. Οι εικόνες για να μεγαλώσουν από το Α έως το Ω με τα πλεονεκτήματα της σωστής διατροφής και τα μειονεκτήματα της μη υγιεινής διατροφής θα εντυπωθούν στην μνήμη των παιδιών και θα αποτελέσουν οδηγό στην διατροφική τους συμπεριφορά. Εξάλλου οι εικόνες δεν προβάλλουν κάποιο διδακτισμό που πιθανόν να προβάλλει ένα κείμενο, γεγονός που καθιστά τα παιδιά πιο δεκτικά στα μηνύματά τους. . Είναι απλά ελκυστικές . Εξάλλου μια εικόνα χίλιες λέξεις.

Αντί επιλόγου

Κλείνοντας επιλέγω αντί επιλόγου να παραθέσω το μήνυμα που έγραψε για την παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου, 2 Απριλίου (ημερομηνία γέννησης του μεγαλύτερου παραμυθά του κόσμου Hans Christian Andersen) για το έτος 2019, ο 64χρονος διεθνούς φήμης εικονογράφος και συγγραφέας Kęstutis Kasparavičius, και μετέφρασε στα ελληνικά η Λότη Πέτροβιτς Ανδρουτσοπούλου.

«Βιάζομαι!... Δεν έχω χρόνο!... Αντίο!... Ακούμε τέτοιες κουβέντες κάθε μέρα, όχι μόνο στη Λιθουανία, που βρίσκεται στο κέντρο της Ευρώπης, αλλά και σε πολλά μέρη του κόσμου. Συχνά επίσης ακούμε να λέγεται ότι ζούμε στην εποχή της υπέρμετρης πληροφόρησης, της ταχύτητας και της βιασύνης. Αν όμως πάρεις στα χέρια σου ένα βιβλίο, νιώθεις αμέσως διαφορετικά. Φαίνεται πως τα βιβλία έχουν αυτή τη θαυμαστή ιδιότητα- μας βοηθούν να χαλαρώνουμε. Μόλις ανοίξεις ένα βιβλίο και βυθιστείς στα ήρεμα βάθη του, δεν έχεις πια τον φόβο πως όλα περνούν με ξέφρενη ταχύτητα κι εσύ δεν προλαβαίνεις να δεις τι γίνεται. Ξαφνικά, αρχίζεις να πιστεύεις ότι δε χρειάζεται να τρέχεις με τόση βιασύνη για μια δουλειά μάλλον ασήμαντη. Στα βιβλία όλα συμβαίνουν ήσυχα, με μία τάξη καθορισμένη με ακρίβεια. Ίσως επειδή οι σελίδες τους είναι αριθμημένες, ίσως γιατί οι σελίδες κυλούν απαλά και γαλήνια καθώς τις γυρίζεις. Στα βιβλία, όσα έχουν γίνει στο παρελθόν, συναντούν με ηρεμία τα όσα πρόκειται να συμβούν...», λέει το μήνυμα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αποστολίδου, Β.&Χοντολίδου, Ε. (1999). *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ασωνίτης, Π. (2001). *Η εικονογράφηση στο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Καστανιώτη
- Γιάκου, Δ. (1993). *Ιστορία της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Παπαδήμας Δημ.Ν.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2008). *Το Σύγχρονο Εικονογραφημένο Παιδικό Βιβλίο. Στη χώρα των χρωμάτων*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Δελώνης, Α. (1990). *Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία 1835-1985. Από τις πρώτες ρίζες μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Ηράκλειτος
- Δελώνης, Α. (2000). *Στοιχεία Παιδικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Χρήστος Ε. Δαρδάνος
- Ευαγγέλου, Ι. (1993). *Η Φαντασία, μια αδιερεύνητη ψυχική λειτουργία*. Αθήνα: Ιάμβλιχος.
- Κανατσούλη, Μ. (2004). *Ιδεολογικές διαστάσεις της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κανατσούλη, Μ. (1997). *Εισαγωγή στη Θεωρία και Κριτική της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κανταρτζή, Ευ. (2002). *Ιστορική αναδρομή της εικονογράφησης των Παιδικών και Σχολικών βιβλίων*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη
- Κατσίκη-Γκίβαλου, Α. (1995). *Το Θαυμαστό Ταξίδι*. Αθήνα: Πατάκης
- Κιτσαράς, Γ. (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και πρωτοσχολική ηλικία*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μπενέκος, Α. (1981). *Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Μπενέκος, Α. (1990). *Παιδευτικές λειτουργίες του εικονογραφημένου βιβλίου: αναζητήσεις, διαιρέσεις, αξιολογήσεις*. *Διαβάζω*, 248, 32-53.

Παναγιωτόπουλος, Ι.Μ. (2001). *Λογοτεχνικά βιβλία στην προσχολική αγωγή*.
Αθήνα: Εκδόσεις της Σχολής.

Παπανικολάου, Ρ.&Τσιλιμένη, Τ. (2002). *Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο*.
Αθήνα: Καστανιώτη

Παπαδάτος, Σ.Γ. (2014α). *Το Παιδικό Βιβλίο στην Εκπαίδευση και στην Κοινωνία*.
Αθήνα: Παπαδόπουλος

Παπαδάτος, Σ.Γ. (2009). *Παιδικό Βιβλίο και Φιλαναγνωσία*. Αθήνα: Πατάκης

Σακελλαρίου, Χ. (1987). *Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας (ελληνική και παγκόσμια)*.
Αθήνα: Φιλλιπωτή.

Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο: Όψεις και απόψεις*. Βόλος:
Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας

Ξένη βιβλιογραφία

Golden, J. (1990) *The Narrative Symbol in Childhood Literature, Explorations in the Construction of Text*, New York: Mouton de Gruyter

Nodelman, P. (1988) *Words about Pictures. The Narrative Art of Children's Picture Books*, London: The University of Georgia Press

Διαδικτυακή

<http://www.pse.aegean.gr/staff/jpapadatos/120713%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%9F%20%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F-%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91-%CE%A5%CE%9B%CE%97%202012-13.pdf>

Τσιλιμένη, Τ. (χ.χ.) Κατέβασμα ppt “Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο και η αξιοποίησή του στην πράξη/τάξη» Τασούλα Τσιλιμένη/
<https://slideplayer.gr/slide/2007360/>

<https://www.mednutrition.gr/portal/lifestyle/oikogeneia/16687-prosxoliki-ilikia-kai-diatrofi>

Άρθρα

Γρόσδος, Σ. (1998). *Χρειάζονται τα παιδιά βιβλία με εικόνες;* ΥΦΕΝ, 1: 17-35.